

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за лютий 2021 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті об'єднаною палатою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду	5
1.1. Про можливість перегляду судового рішення у зв'язку з виключними обставинами з підстави, встановленої пунктом 1 частини п'ятої статті 361 КАС України, якщо таке рішення не підлягало виконанню	5
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	7
1. Оподаткування	7
1.1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	7
1.1.1. Про правомірність неподання звіту про контрольовані операції, застосування до платників податків штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції	7
1.1.2. Про правомірність оподаткування екологічним податком виробничо-технологічних втрат парникових газів (метану) в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення	10
1.1.3. Про строк звернення до суду з позовом про скасування вимоги про сплату недоїмки з єдиного внеску після використання процедури адміністративного оскарження	11
1.2. Судові рішення, ухвалені колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	13
1.2.1. Про вплив юридичного факту матеріально-правового характеру на зміну підстав позову про визнання податкового боргу безнадійним	13
1.2.2. Про застосування преюдиційних фактів у податкових спорах під час перегляду справ за нововиявленими обставинами	15
1.2.3. Про виникнення податкових зобов'язань з акцизного податку за договорами купівлі-продажу (поставки)	17
1.2.4. Про застосування пільгової ставки оподаткування для бенефіціарного власника доходу	18
1.2.5. Про відповідальність платників податків у вигляді штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції (уточнюючого звіту) після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів)	20
1.2.6. Про підстави та наслідки скасування податкової консультації, яка порушує право на належне роз'яснення застосування податкового законодавства	21
2. Митна справа	22

2.1. Про вимогу контролюючого органу щодо сплати митних платежів при порушенні процедури міжнародного дорожнього перевезення	22
2.2. Про презумпцію правомірності рішень платника податків	24
III. Справи, розглянуті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	26
1. Про необхідність розробки робочого проєкту господарської діяльності з розділом оцінки впливу на навколишнє середовище та висновку з оцінки впливу на довкілля в разі зберігання суб'єктом господарської діяльності рідкого палива об'ємом 15 куб. м і більше	26
2. Про відновлення обігу акцій на підставі судового рішення	28
3. Про протиправність розпорядження нерозпайованими землями колективної власності	31
4. Про протиправність припинення органом соціального захисту щомісячної компенсаційної виплати непрацюючій працездатній особі, яка здійснює догляд за інвалідом I групи або за особою, яка досягла 80-річного віку	33
5. Про підтвердження стажу роботи для призначення пенсії за віком на пільгових умовах за списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним Кабінетом Міністрів України	35
6. Про призначення одноразової грошової допомоги військовослужбовцю у зв'язку зі встановленням групи інвалідності внаслідок ушкодження здоров'я, яке не пов'язане з ушкодженням здоров'я, отриманим особою раніше за інших подій	37
7. Про обчислення вислуги років для надання статусу ветерана військової служби	39
8. Про відсутність у Кабінету Міністрів України повноважень на встановлення обмежень щодо переміщення особистих речей фізичними особами, які не є суб'єктами господарювання	41
9. Про порядок визначення балансоутримувача місць загального користування (поза межами будинків та прибудинкових територій) та елементів благоустрою	45
10. Про будівельні роботи в одноквартирних (садибних), дачних та садових будинках, які не належать до самочинного будівництва	48
IV. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	52
1.1. Про строк звернення до адміністративного суду з позовом про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні військовослужбовця та його дотримання позивачем	52
2. Судові рішення, ухвалені колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	54

2.1. Про звільнення працівника за систематичне порушення трудової дисципліни	54
2.2. Про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків	56
2.3. Про анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого	59
2.4. Про вимогу контролюючого органу щодо усунення виявлених порушень законодавства	61
2.5. Про порядок забезпечення виконання суспільно корисних робіт органом місцевого самоврядування, призначених за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 325-1 КУпАП	64
2.6. Про дисциплінарну відповідальність військовослужбовця	67
2.7. Про середній заробіток за час вимушеного прогулу / затримки виконання рішення про поновлення на роботі та про своєчасний розрахунок під час звільнення	69
2.8. Про виплату грошової допомоги в розмірі середньомісячної заробітної плати під час отримання щорічної відпустки	73
2.9. Про індексацію заробітної плати	75
2.10. Про повноваження депутата міської ради	77
V. Процесуальні питання	79
1. Про нововиявлені обставини	79
2. Про скасування інформаційної довідки	82
3. Про оскарження висновку службового розслідування	83
4. Про публічно-правовий спір та приватноправові відносини	84
5. Про правову допомогу	87

I. Справи, розглянуті об'єднаною палатою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду

1.1. Про можливість перегляду судового рішення у зв'язку з виключними обставинами з підстави, встановленої пунктом 1 частини п'ятої статті 361 КАС України, якщо таке рішення не підлягало виконанню

Рішення суду, що набрало чинності та яким у задоволенні позову відмовлено, не може бути переглянуте у зв'язку з виключними обставинами на підставі пункту 1 частини п'ятої статті 361 КАС України (положення якого містять імперативний припис), оскільки підставою для перегляду рішення у зв'язку з виключними обставинами є лише рішення суду, яке ще не виконане

19 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на ухвалу Запорізького окружного адміністративного суду від 24 червня 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 26 вересня 2019 року у справі № 808/1628/18 (провадження № К/9901/29652/19) за її ж позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Запорізькій області про визнання протиправними дій щодо відмови в перерахунку пенсії та зобов'язання здійснити її перерахунок та виплату, виходячи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у тому, що позивач, якому Запорізький окружний адміністративний суд у рішенні від 6 липня 2018 року в справі № 808/1628/18 відмовив у задоволенні позову, звернувся із заявою про перегляд цього рішення у зв'язку з виключними обставинами - ухвалення Конституційним Судом України Рішення від 25 квітня 2019 року № 1-р(II)/2019 (далі – Рішення КСУ № 1-р(II)/2019). Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного суду, відмовив позивачу у задоволенні такої заяви, що стало підставою для подання касаційної скарги.

Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що, оскільки рішенням Запорізького окружного адміністративного суду від 6 липня 2018 року відмовлено у задоволенні адміністративного позову, таке судове рішення не підлягало виконанню, а тому перегляду не підлягає, а встановлена у Рішенні КСУ № 1-р(II)/2019 неконституційність словосполучення «дійсної строкової», яке міститься в положеннях частини третьої статті 59 Закону України від 28 лютого 1991 року № 796-XII «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (далі – Закон № 796-XII), застосованого судом при вирішенні цієї справи, могла бути

підставою для перегляду судового рішення у зв'язку з виключними обставинами, якщо б судове рішення, яке просить переглянути позивач, підлягало б виконанню та не було б виконане на час ухвалення Рішення КСУ № 1-р(II)/2019.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а ухвалу Запорізького окружного адміністративного суду від 24 червня 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 26 вересня 2019 року - без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів об'єднаної палати звернула увагу, що спірним у цій справі є питання щодо наявності у особи, якій суд відмовив у задоволенні адміністративного позову, можливості перегляду такого судового рішення з підстави, встановленої пунктом 1 частини п'ятої статті 361 КАС України, чи відсутності такої – тільки у зв'язку з тим, що вказане рішення не підлягало виконанню.

Положення пункту 1 частини п'ятої статті 361 КАС України, що встановлена Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи може бути підставою для перегляду рішення у зв'язку з виключними обставинами тільки за умови, якщо таке рішення суду ще не виконане, на думку колегії суддів, містить імперативний припис.

Також Верховний Суд виходив з того, що словосполучення «ще не виконане», яке вживається у пункті 1 частини п'ятої статті 361 КАС України, не передбачає множинного тлумачення або множинного його розуміння, а також «розширеного тлумачення», про яке зазначено в ухвалі Верховного Суду від 14 травня 2020 року, якою справу № 808/1628/18 передано на розгляд об'єднаної палати. Вказана процесуальна норма має імперативний характер, є чіткою та не може бути застосована інакше, ніж це передбачено процесуальним законодавством.

Водночас наявність Рішення КСУ № 1-р(II)/2019 не змінює правового регулювання спірних правовідносин та не доводить факту допущення судом помилки при вирішенні спору, крім того, на час виникнення спірних правовідносин та на час прийняття рішення судом першої інстанції положення вказаної норми були чинними та підлягали застосуванню.

Верховний Суд дійшов висновку, що не може вважатись невиконаним в розумінні положення пункту 1 частини п'ятої статті 361 КАС України рішення суду, що набрало законної сили та яким у задоволенні позову відмовлено, оскільки таке рішення не передбачає примусового його виконання.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 лютого 2021 року у справі № 808/1628/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95010526>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.1.1. Про правомірність неподання звіту про контрольовані операції, застосування до платників податків штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції

Виключення країни з Переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, після здійснення платником податку протягом періоду контрольованих операцій не є підставою для звільнення особи від обов'язку подати Звіт про контрольовані операції, здійснені в період, коли така країна перебувала в цьому Переліку, оскільки вказаний обов'язок виник у платника податку у зв'язку з учиненням у звітному періоді зазначених контрольованих операцій, які не перестають такими вважатися з настанням наведеної обставини, і мав бути виконаний за закінченням відповідного звітного року

22 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Пластікс-Україна» на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 28 вересня 2018 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 17 вересня 2019 року у справі № 826/12668/17 (провадження № К/9901/27502/19) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Пластікс-Україна» до Офісу великих платників податків Державної податкової служби про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На період з 9 лютого по 10 вересня 2015 року, за який було здійснено митне оформлення товару, позивач здійснив контрольовані операції у взаємовідносинах з нерезидентом зі Швейцарської Конфедерації, які перевищували розмір 5 млн грн без урахування податку на додану вартість, а річний дохід від діяльності, визначений за правилами бухгалтерського обліку, у цілому за звітний 2015 рік перевищив 50 млн грн за вирахуванням непрямих податків. Платник податку

не подав у порядку статті 39 Податкового кодексу України звіт про контрольовані операції з нерезидентом у строк до 1 травня 2016 року. Офіс великих платників податків Державної податкової служби провів документальну позапланову невіізну перевірку з питань неподання звіту про контрольовані операції за звітний період, за результатами якої було складено акт і на його підставі – податкове повідомлення-рішення, яким було застосовано штрафні санкції до позивача.

Суть спору полягала в установленні, чи при втраті чинності розпорядженнями Кабінету Міністрів України про затвердження переліку держав (територій), що відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, такі акти продовжують поширювати свою юридичну силу на правовідносини, які виникли в період їх дії.

На момент виникнення спірних правовідносин розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2013 року № 1042-р «Про затвердження переліку держав (територій), у яких ставки податку на прибуток (корпоративний податок) на 5 і більше відсоткових пунктів нижчі, ніж в Україні» і від 14 травня 2015 року № 449-р «Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України» в частині включення до відповідних переліків Швейцарської Конфедерації не були скасовані чи визнані нечинними в судовому порядку. У справі № 826/11039/16 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Пластікс-Україна» до Кабінету Міністрів України, за участю третіх осіб, про визнання незаконними та нечинними цих актів в частині включення Швейцарської Конфедерації до зазначеного переліку, Окружний адміністративний суд міста Києва ухвалою від 19 грудня 2018 року, залишеною без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 27 березня 2019 року, позовну заяву залишив без розгляду. Зазначені судові рішення у справі № 826/11039/16 набрали законної сили на момент прийняття рішення судами попередніх інстанцій у справі, що розглядається, та відмови суду апеляційної інстанції в задоволенні клопотання про зупинення апеляційного провадження.

Усі вказані вище обставини були встановлені судами попередніх інстанцій, або не заперечувалися позивачем, або не були спростовані позивачем жодними належними, допустимими, достовірними та достатніми доказами.

Рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову було відмовлено. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що питання та обставини відповідності Швейцарської Конфедерації критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, не є предметом доказування у справі, а положення підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України в редакції, чинній

на момент виникнення спірних правовідносин, прямо вказують, що операції з контрагентом, зареєстрованим у державі (на території), включеній до вказаного переліку, визнаються контрольованими з дати включення держави (території) до такого переліку. Суд апеляційної інстанції також зазначив, що на момент виникнення спірних правовідносин вказані розпорядження Кабінету Міністрів України в частині включення до відповідних переліків Швейцарської Конфедерації не були скасовані чи визнані нечинними у судовому порядку, а тому підлягали обов'язковому врахуванню контролюючими органами в період їх дії.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Виключення країни з Переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, після здійснення платником податку протягом періоду контрольованих операцій, не є підставою для звільнення особи від обов'язку подати Звіт про контрольовані операції, здійснені в період, коли така країна перебувала в цьому Переліку, оскільки вказаний обов'язок виник у платника податку у зв'язку з учиненням у звітному періоді зазначених контрольованих операцій, які не перестають такими вважатися з настанням наведеної обставини, і мав бути виконаний за закінченням відповідного звітного року. Ураховуючи вказані положення чинного законодавства, встановлені судами першої та апеляційної інстанції обставини справи, а також положення статті 19 Конституції України, відповідач не тільки діяв у межах та у спосіб встановлений чинним законодавством при прийнятті оскаржуваного податкового повідомлення-рішення, а був позбавлений правових / законодавчих підстав діяти інакше, що обумовлено закріпленими законодавчо повноваженнями та обов'язками контролюючого органу.

Щодо питання застосування контролюючим органом відповідних штрафних санкцій, правомірності дій контролюючого органу та відповідності оскаржуваного податкового повідомлення-рішення, критеріям, визначеним частиною другою статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України, контролюючий орган, приймаючи оскаржуване податкове повідомлення-рішення, діяв у межах та згідно з вимогами чинного законодавства. Обставини відповідності Швейцарської Конфедерації критеріям, установленими підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, якими керувався Кабінет Міністрів України при прийнятті вказаних розпоряджень та визначенні відповідного переліку держав (територій), знаходяться поза межами розгляду таких справ і можуть бути враховані лише за умови підтвердження такої невідповідності в судовому порядку. У справі, що розглядається, а також у справі № 826/11039/16, на яку посилався позивач, судами не було встановлено «невідповідність» зазначених правових актів і суди не дійшли висновків, що такі акти суперечать положенням Конституції України. Тому в судів попередніх інстанцій були відсутні підстави для відповідного звернення до Верховного Суду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 лютого 2021 року у справі № 826/12668/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95579935>.

1.1.2. Про правомірність оподаткування екологічним податком виробничо-технологічних втрат парникових газів (метану) в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення

Податковий кодекс України встановлює обов'язок сплачувати екологічний податок за викиди в атмосферне повітря метану, який належить до вуглеводнів і є забруднюючою речовиною згідно з додатком II Протоколу про реєстри викидів і перенесення забруднювачів від 21 травня 2003 року

25 лютого 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східного міжрегіонального управління ДПС по роботі з великими платниками податків на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 11 квітня 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 4 вересня 2019 року у справі № 160/8128/18 (провадження № К/9901/34074/19) за позовом Публічного акціонерного товариства «Криворіжгаз» до Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення в частині необчислення та несплати екологічного податку за викиди метану в атмосферне повітря. Указані висновки було зроблено на підставі того, що викиди в атмосферне повітря цієї забруднюючої речовини стаціонарними джерелами забруднення було здійснено обладнанням, яке платник податків використовує в господарській діяльності, тому надавати звітність для кожного окремого джерела недоцільно, розрахунок екологічного податку необхідно виконувати для стаціонарного (дифузного) джерела. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та зазначив, що метан є парниковим газом і не належить до забруднюючих речовин, тому відповідно до чинного законодавства викиди метану не нормуються, а також не існує будь-яких методик, які б дозволяли визначити окремий обсяг саме цих витрат у загальному обсязі природного газу для виробничо-технологічних втрат.

Суть спору полягала в тому, чи правомірним є оподаткування екологічним податком виробничо-технологічних втрат парникових газів (метану) в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що метан є парниковим газом та не належить до забруднюючих речовин, тому його викиди метану не нормуються; виробничо-технологічні втрати природного газу є складовою викидів в атмосферне повітря стаціонарними джерелами під час здійснення основного виду господарської діяльності, але не існує будь-яких методик, які б дозволяли визначити окремий обсяг саме цих витрат у загальному обсязі природного газу для виробничо-технологічних втрат.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу. Судові рішення судів попередніх інстанцій були скасовані, а справа направлена на новий розгляд до суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

З метою встановлення ставок податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення перелік окремих забруднюючих речовин визначений нормою пункту 243.1 статті 243 Податкового кодексу України, серед яких «вуглеводні» та «тверді речовини». Норми цього Кодексу не містять виключного переліку забруднюючих речовин, обсяги яких є об'єктом та базою оподаткування екологічним податком.

До вуглеводнів належать органічні речовини, що складаються лише з вуглецю (карбону) та водню (гідрогену): насичені вуглеводні C_nH_{2n+2} (метан, етан тощо), ненасичені C_nH_{2n} та C_nH_{2n-2} . Метан належить до вуглеводнів і є забруднюючою речовиною згідно з додатком II Протоколу про реєстри викидів і перенесення забруднювачів від 21 травня 2003 року. Отже, Податковий кодекс України встановлює обов'язок сплачувати екологічний податок за викиди в атмосферне повітря цього природного газу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 лютого 2021 року у справі № 160/8128/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95240809>.

1.1.3. Про строк звернення до суду з позовом про скасування вимоги про сплату недоїмки з єдиного внеску після використання процедури адміністративного оскарження

Строк, протягом якого особа може звернутися до суду після застосування процедури досудового оскарження вимоги фіскального органу про сплату єдиного внеску, становить три місяці з дня отримання платником рішення органу доходів і зборів вищого рівня, ухваленого за наслідками розгляду відповідної скарги

25 лютого 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу на ухвалу Черкаського окружного адміністративного суду від 21 грудня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 6 квітня 2020 року у справі № 580/3469/19 (провадження № К/9901/19568/20) за позовом до Головного управління ДПС у Черкаській області про визнання протиправною та скасування вимоги про сплату боргу (недоїмки) з єдиного внеску.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся до суду з позовом про скасування вимоги щодо сплати боргу (недоїмки) з єдиного соціального внеску після застосування процедури досудового оскарження зі спливом одного місяця з моменту отримання рішення про результат розгляду скарги контролюючого органу вищого рівня. Обґрунтовуючи клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження, платник податків посилався на дотримання ним місячного строку на звернення до суду з позовом.

Суть спору полягала в тому, скільки становить строк звернення до суду з позовом про скасування вимоги про сплату недоїмки з єдиного внеску після використання процедури адміністративного оскарження.

Черкаський окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, позовну заяву повернув на підставі частини другої статті 123 Кодексу адміністративного судочинства України. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник податків пропустив 10-денний строк звернення до суду, установлений Законом «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу. Судові рішення судів попередніх інстанцій були скасовані, а справа направлена для продовження розгляду до суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Норми частини четвертої статті 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» є матеріально-правовими, що встановлюють права й обов'язки платників щодо сплати єдиного внеску, недоїмки та штрафів разом з нарахованою пенєю. За своїм лексико-стилістичним змістом ці норми сутнісно врегульовують саме та лише альтернативне право платника єдиного внеску на оскарження вимоги в судовому порядку та кореспондуючі повноваження органу доходів і зборів направити до відповідного підрозділу державної виконавчої служби вимогу про сплату недоїмки, якщо платник єдиного внеску, зокрема, не сплатив суми недоїмки та штрафів разом з нарахованою пенєю та не оскаржив вимогу протягом десяти днів.

Норма статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України є процесуальною, регулює процесуальний порядок захисту судом порушеного або оскаржуваного суб'єктивного права і створює оптимальні умови для досягнення юридично визначеного результату.

Отже, відповідно до принципу *in dubio pro tributario* строк, протягом якого особа може звернутися до суду після застосування процедури досудового оскарження вимоги фіскального органу про сплату єдиного внеску, складає три місяці з дня отримання платником рішення органу доходів і зборів вищого рівня, прийнятого за наслідками розгляду відповідної скарги. Принцип преюдиції правомірності поведінки з найбільш сприятливим для особи тлумаченням відповідної норми права узгоджується з наведеним у статті 5 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування принципом загальнообов'язкового державного соціального страхування щодо державних гарантій реалізації застрахованими громадянами своїх прав.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 лютого 2021 року у справі № 580/3469/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95240811>.

1.2. Судові рішення, ухвалені колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.2.1. Про вплив юридичного факту матеріально-правового характеру на зміну підстав позову про визнання податкового боргу безнадійним

Якщо юридичний факт матеріально-правового характеру є вирішальною підставою для визнання податкового боргу безнадійним, то при аналогічності предмету доказування у справах відсутні підстави для залишення позовної заяви без розгляду або закриття провадження у справі

01 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Надвірнянської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС в Івано-Франківській області, правонаступником якої є Головне управління ДПС в Івано-Франківській області, на постанову Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 22 лютого 2016 року та ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 17 листопада 2016 року у справі № 2а-3025/11/0970 (провадження № К/9901/37631/18) за позовом Публічного акціонерного товариства «Нафтохімік Прикарпаття» до Надвірнянської об'єднаної державної податкової інспекції Головного

управління ДФС в Івано-Франківській області про визнання протиправними дій та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся до суду з позовом про визнання протиправними дій контролюючого органу щодо списання безнадійного податкового боргу з акцизного збору, штрафних санкцій і пені, нарахованих на податковий борг і зобов'язання списати відповідну заборгованість. Позицію було обґрунтовано тим, що відповідно до податкового законодавства контролюючий орган був зобов'язаний здійснити списання боргу протягом 20 календарних днів незалежно від наявності звернення платника податків із відповідною заявою.

Івано-Франківський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Львівського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що перебіг строку позовної давності розпочинається з дати виникнення податкового боргу, а оскільки сплинув строк давності в 1095 днів щодо податкового боргу, є підстави вважати його безнадійним і таким, що підлягав списанню.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Не вважаються зміною підстав позову доповнення його новими обставинами (фактами) при збереженні в ньому первісних обставин і зміні посилання на норми матеріального чи процесуального права або при наведенні іншого праворозуміння таких норм.

Кодекс адміністративного судочинства України з метою дисциплінування учасників процесу та спонукання добросовісно користуватися належними їм правами запобігає випадкам розгляду судами ідентичних спорів. Для встановлення аналогії підстав позову щодо обставин про строк давності для стягнення податкового боргу необхідно брати до уваги предмет доказування як обставини відповідності податкового боргу в установленій сумі критеріям безнадійності. Юридичним фактом матеріально-правового характеру є саме вплив строку давності для його стягнення контролюючим органом як вирішальна підстава для визнання податкового боргу безнадійним.

При визначенні строку давності для стягнення податкового боргу суд має зважати на такі фактичні обставини справи, як періодичність подання платником податків позовних заяв і відповідність податкового боргу критерію безнадійності. Йдеться про момент впливу строку давності для стягнення податкового боргу, який визначається протягом 1095 днів після узгодження грошових зобов'язань і до звернення до контролюючого органу в межах процедури адміністративного оскарження, а потім – до суду з позовом. Ураховуючи, що предметом доказування

були обставини відповідності податкового боргу у визначеній сумі критеріям безнадійності та вплив строку давності для його стягнення контролюючим органом, то відсутні підстави для залишення позовної заяви без розгляду чи закриття провадження у справі в цій частині.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 01 лютого 2021 року у справі № 2а-3025/11/0970 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94643157>.

1.2.2. Про застосування преюдиційних фактів у податкових спорах під час перегляду справ за нововиявленими обставинами

Скасування судового рішення, правові висновки якого були преюдиційними під час ухвалення відповідного рішення в податковому спорі, є підставою для перегляду справи за нововиявленими обставинами

05 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Товариства з обмеженою відповідальністю «КРЕІН ЮКРЕІН» на постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 06 вересня 2016 року та Чорноморської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС в Одеській області на постанову Одеського окружного адміністративного суду від 29 січня 2016 року та постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 21 березня 2018 року у справі № 815/6356/15 (провадження № К/9901/48590/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «КРЕІН ЮКРЕІН» до Державної податкової інспекції в Овідіопольському районі Головного управління ДФС в Одеській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення в частині неоприбуткування готівки до каси платника. Указані висновки було зроблено на підставі того, що виписані довідки-рахунки не змінили майнового стану платника податків, оскільки їх надання лише засвідчує факт проведення господарських операцій купівлі-продажу між продавцем техніки та її покупцями. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та зазначив, що готівкові кошти за реалізацію товару на підставі довідок-рахунків не отримував і не був продавцем товару, а лише посередником на підставі дилерського договору, тому дохід від реалізації товару не отримував.

Одеський окружний адміністративний суд задовольнив позов. Одеський апеляційний адміністративний суд постановою від 06 вересня 2016 року скасував рішення суду першої інстанції й ухвалив нове про відмову в задоволенні позові.

Одеський апеляційний адміністративний суд постановою від 21 березня 2018 року задовольнив заяву платника податків про перегляд за нововиявленими обставинами рішення суду апеляційної інстанції з огляду на ненадання правової оцінки висновкам суду першої інстанції та ухвалення передчасного рішення з посиланням на судові рішення в іншій справі як таке, що має преюдиційне значення.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу платника податків без задоволення, а касаційну скаргу суб'єкта владних повноважень задовольнив частково, змінивши рішення попередніх інстанцій в частині мотивів для задоволення позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Преюдиційного значення набувають встановлені судовим рішенням факти, а не правові висновки суду та/або результат розгляду конкретної справи. Обставинами в розумінні процесуального закону є, зокрема, факти: укладення дилерського договору між платником податків і контрагентом; виписування довідок-рахунків від імені платника, дати їх видачі, серії, номери та/або суми, які в них зазначені; прізвища, імена, по батькові покупців; найменування реалізованого товару тощо.

Порушенням норм процесуального права є прийняття як преюдиції правових висновків з обґрунтуванням лише наявності судового рішення у взаємопов'язаній справі, коли предмети спору та предмети доказування таких справ є різними, попри подібність з урахуванням суб'єктного складу учасників, а також що податкові повідомлення-рішення винесені на підставі одного акта перевірки та стосуються, зокрема, операцій продажу платником податків техніки фізичним особам-покупцям на підставі дилерського договору. Відмінними є предмети спору та предмети доказування, що регулюються різними нормативно-правовими актами, у спорах про оскарження податкового повідомлення-рішення, яким були застосовані штрафні санкції за порушення норм регулювання обігу готівки (предметом доказування є факт отримання готівкових коштів від покупців техніки та їх неоприбуткування в касі підприємства), і яким була збільшена сума грошового зобов'язання за платежем «податок на прибуток приватних підприємств» (одним із предметів доказування є розмір отриманого доходу за результатами господарських операцій виконавця за дилерським договором із покупцями техніки).

Скасування судового рішення, висновки якого мали преюдиційне значення під час перегляду іншого судового рішення, ухваленого без надання правової оцінки висновкам суду першої інстанції, є підставою для перегляду справи за нововиявленими обставинами.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 лютого 2021 року у справі № 815/6356/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94666248>.

1.2.3. Про виникнення податкових зобов'язань з акцизного податку за договорами купівлі-продажу (поставки)

Датою реалізації та виникнення в платника податків податкових зобов'язань з акцизного податку є дата фізичного відпуску нафтопродуктів через мережу заправних комплексів за договорами купівлі-продажу (поставки) між платником податків із його контрагентами до укладення договору зберігання

15 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 19 вересня 2017 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 01 лютого 2018 року у справі № 826/10265/17 (провадження № К/9901/33297/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «ВОГ РІТЕЙЛ» до Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення податкового законодавства, що призвело до заниження акцизного податку. Указані висновки було зроблено на підставі того, що застосування платником податків платіжних карток, талонів, паливних карток є безготівковою формою розрахунків, яка підтверджує факт відпуску нафтопродуктів і є підставою для виникнення зобов'язань зі сплати акцизного податку. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та зазначив, що здійснював не реалізацію нафтопродуктів, а їх повернення згідно з договором зберігання, тому ці операції не є об'єктом оподаткування акцизним податком.

Окружний адміністративний суд міста Києва постановою, залишеною без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку щодо протиправності висновків контролюючого органу, оскільки реалізацією пального не вважаються операції з передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України на підставі договорів зберігання.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Податкові зобов'язання зі сплати акцизного податку з роздрібного продажу підакцизних товарів виникають у платника податків у день здійснення розрахункової операції після безпосереднього здійснення відпуску нафтопродуктів з колонок через мережу заправних комплексів безпосередньо споживачам, незалежно від умов продажу нафтопродуктів під час здійснення розрахункових операцій.

Фізичний відпуск нафтопродуктів через мережу заправних комплексів із проведенням розрахункової операції, дата якої є датою виникнення у платника податків податкових зобов'язань з акцизного податку, є реалізацією пального за договорами купівлі-продажу (поставки) до укладення договору зберігання. Зокрема, це стосується фізичного відпуску пального після пред'явлення смарткарток (карток на пальне / паливних карток / відомостей тощо) шляхом заправки транспортних засобів з одночасним проведенням такого відпуску через зареєстровані, опломбовані в установленому порядку та переведені у фіскальний режим роботи реєстратори розрахункових операцій з друкуванням відповідних розрахункових документів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 лютого 2021 року у справі № 826/10265/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94904737>.

1.2.4. Про застосування пільгової ставки оподаткування для бенефіціарного власника доходу

Якщо контрагент є нерезидентом країни, з якою Україною укладено міжнародний договір про уникнення подвійного оподаткування, і бенефіціарний (фактичний) отримувач (власник) доходу задекларував усі отримані доходи з джерелом походження з України, то протиправним є рішення контролюючого органу про збільшення суми грошового зобов'язання за платежем податок на прибуток іноземних юридичних осіб

17 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу великих платників податків Державної податкової служби на постанову Запорізького окружного адміністративного суду від 6 вересня 2017 року та постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 27 лютого 2018 року у справі № 808/3837/16 (провадження № К/9901/47799/18) за позовом Публічного акціонерного товариства «Запоріжтрансформатор» до Офісу великих платників податків Державної податкової служби про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку, за результатами якої було встановлено, що платником податків було безпідставно віднесено до складу витрат нараховані

роялті, не утримано та не перераховано податок на прибуток іноземних юридичних осіб і не утримано податок на прибуток у вигляді процентів нерезиденту. Платник податків не погодився з висновками контролюючого органу та вказав, що вся податкова звітність була подана з достовірними відомостями та з дотримання вимог міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування.

Запорізький окружний адміністративний суд частково задовольнив адміністративний позов, визнав протиправними та скасував податкові повідомлення-рішення, якими було віднесено до складу витрат нараховані роялті, не утримано та не перераховано податок на прибуток іноземних юридичних осіб. У задоволенні решти позовних вимог відмовив. Суд першої інстанції вказав, що бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) доходу є особа, яка не здійснює будь-які посередницькі функції з утримання цього доходу, тобто не діє як представник, агент або будь-яка інша довірена особа, яка є лише посередником в отриманні доходу та передачі його реальному власнику.

Дніпропетровський апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції в частині відмови в задоволенні позову та задовольнив позов у цій частині. В іншій частині постанову суду першої інстанції залишено без змін. Суд апеляційної інстанції вказав, що укладений між товариством і нерезидентом договір не є договором комісії, дорученням або агентським договором, тому застосовуванню підлягають положення статті 103 Податкового кодексу України та міжнародних договорів України про уникнення подвійного оподаткування.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Висновки контролюючого органу про те, що нерезидент є агентом, номінальним утримувачем або посередником щодо доходу не можуть ґрунтуватися на припущеннях. Той факт, що компанія придбала технології в розстрочку або розрахувалася в інший спосіб, відмінний від одноразового платежу, не скасовує статус компанії як бенефіціарного (фактичного) отримувача (власника) доходу в розумінні пункту 103.3 статті 103 Податкового кодексу України.

Якщо контрагент є нерезидентом країни, з якою Україною укладено міжнародний договір про уникнення подвійного оподаткування, і бенефіціарний (фактичний) отримувач (власник) доходу задекларував усі отримані доходи з джерелом походження з України, то протиправним є податкове повідомлення-рішення про збільшення суми грошового зобов'язання за платежем податок на прибуток іноземних юридичних осіб.

Додаток ПН, що заповнюється окремо по кожному нерезиденту, якому виплачуються доходи, має інформаційний характер і не впливає на формування об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств і, відповідно,

на нарахування податку на прибуток. Отже, подавати додатки, які не мають показників, немає потреби.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 лютого 2021 року у справі № 808/3837/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95494647>.

1.2.5. Про відповідальність платників податків у вигляді штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції (уточнюючого звіту) після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів)

Оскільки відповідальність платників податків у вигляді штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції (уточнюючого звіту) після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів), установлена лише з 01 січня 2017 року, то особа не може нести відповідальність за таке діяння, вчинене в попередніх роках

23 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної фіскальної служби у Київській області на рішення Київського окружного адміністративного суду від 30 січня 2018 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 10 липня 2018 року у справі № 810/3541/17 (провадження № К/9901/58511/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Мінетех» до Головного управління Державної фіскальної служби у Київській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення норм податкового законодавства, і застосував штрафні (фінансові) санкції в розмірі одного прожиткового мінімуму для працездатної особи, установленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожний календарний день несвоечасного подання звіту (157 днів). Указані висновки було зроблено на підставі того, що в разі встановлення після 01 січня 2017 року контролюючим органом факту несвоечасного подання платником податків звіту про контрольовані операції, зокрема, за 2015 рік, незалежно від звітного періоду здійснення контрольованих операцій застосовуються штрафні санкції, які розраховуються за кожний календарний день, починаючи з 01 січня 2017 року.

Київський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Дію нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом чинності та припиняється з втратою ним чинності. Правомірність або протиправність поведінки особи, зокрема дотримання норм податкового законодавства, необхідно визначати на підставі законодавства, яке діяло на момент вчинення відповідних дій або бездіяльності такої особи.

На момент застосування до платника податків штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції за 2015 рік був відсутній склад порушення, передбачений Податковим кодексом України лише з 01 січня 2017 року, як і відповідальність платників податків у вигляді штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції (уточнюючого звіту) після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 лютого 2021 року у справі № 810/3541/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95138802>.

1.2.6. Про підстави та наслідки скасування податкової консультації, яка порушує право на належне роз'яснення застосування податкового законодавства

Відсутність у податковій консультації чітких відповідей на поставлені запитання та роз'яснень викладених у ній норм чинного законодавства, про яке просив платник податків, свідчить про порушення права особи на належне роз'яснення застосування податкового законодавства та є підставою для скасування судом попередньої податкової консультації та надання контролюючим органом нової з урахуванням висновків суду із цього приводу

23 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної фіскальної служби України на постанову Полтавського окружного адміністративного суду від 23 листопада 2017 року та ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 28 лютого 2018 року у справі № 816/1696/17 (провадження № К/9901/46500/18) за позовом Приватного акціонерного товариства «Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат» до Державної фіскальної служби України про визнання протиправною та скасування індивідуальної податкової консультації.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся до суду з позовом про визнання протиправною та скасування індивідуальної податкової консультації у зв'язку з невідповідністю вимогам чинного податкового законодавства, зокрема відсутністю чітких відповідей

на поставлені запитання та роз'яснень викладених у ній норм законодавства. Контролюючий орган у запереченнях проти задоволення позовних вимог послався на те, що податкова консультація за своїм змістом не є рішенням суб'єкта владних повноважень, а також не має сили нормативно-правового акту, не створює та не припиняє прав чи обов'язків особи, а є лише допомогою контролюючого органу конкретному платнику податків стосовно практичного використання конкретної норми закону. Тому, на переконання відповідача, визнання судом податкової консультації недійсною можливе лише, якщо вона суперечить нормам або змісту відповідного податку чи збору.

Полтавський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін постановою Харківського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відсутність у податковій консультації чітких відповідей на поставлені запитання та роз'яснень викладених у ній норм чинного законодавства, а також вказівки на спосіб дій, про роз'яснення якого просив платник податків, свідчить про невідповідність такої податкової консультації критеріям, усталеним законом. Порушенням контролюючим органом права платника на належне роз'яснення застосування податкового законодавства є ненаведення в податковій консультації щодо застосування положень різних редакцій тієї самої норми Податкового кодексу в різні звітні (податкові) періоди того, якою нормою закону має керуватися особа при проведенні самостійного коригування ціни контрольованої операції та сум податкових зобов'язань за контрольованими операціями в різних податкових періодах, а також незазначення способу дій такого платника податку.

Відповідне право може бути забезпечене лише за умови скасування судом попередньої податкової консультації, унаслідок чого контролюючий орган має надати нову податкову консультацію з урахуванням висновків суду з цього приводу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 лютого 2021 року у справі № 816/1696/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95177056>.

2. Митна справа

2.1. Про вимогу контролюючого органу щодо сплати митних платежів при порушенні процедури міжнародного дорожнього перевезення

При порушенні процедури міжнародного дорожнього перевезення претензія контролюючого органу та викладені в ній вимоги щодо сплати митних платежів є пропозицією добровільно виконати зобов'язання в досудовому порядку, яка не породжує жодних обов'язків для перевізників або гарантійних об'єднань

08 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Сумської митниці ДФС на постанову Миколаївського окружного адміністративного суду від 16 листопада 2017 року та постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 26 липня 2018 року у справі № 814/1958/17 (провадження № К/9901/60721/18) за позовом фізичної особи-підприємця до Сумської митниці ДФС, за участю третьої особи на стороні позивача, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору (Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України), про визнання протиправними дій щодо складання та направлення претензії про сплату обов'язкових платежів за порушення процедури міжнародного дорожнього перевезення, а також скасування такої претензії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган надіслав платнику податків претензію про сплату обов'язкових платежів за порушення процедури міжнародних дорожніх перевезень, оскільки товар, що був ввезений на митну територію України у митному режимі «транзит», переміщувався митною територією України транспортним засобом і не був доставлений до контролюючого органу, чим порушено умови перевезення товарів при виконанні операції міжнародних дорожніх перевезень. Позиція контролюючого органу базується на підставі того, що претензія не породжує для платника податків будь-яких правових наслідків, а містить лише пропозицію щодо сплати митних платежів. Платник податків обґрунтовуючи адміністративний позов зазначив, що платник податків повинен бути звільнений від сплати митних платежів, оскільки товар, що перевозився внаслідок шахрайських дій сторонніх осіб було викрадено, внаслідок чого порушено кримінальне провадження.

Миколаївський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін постановою Одеського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник податків належним чином виконав обов'язок із міжнародного перевезення вантажу, а втрата товару сталася не з його вини.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Контролюючі органи мають вимагати сплати митних платежів у добровільному порядку перед зверненням до суду з позовом про їх стягнення до об'єднання, яке є гарантом щодо відповідальності українських та іноземних автоперевізників. У зв'язку з установленням факту недоставлення до митниці призначення товарів, що переміщувалися митною територією України, претензія контролюючого органу та викладені в ній вимоги щодо сплати митних платежів є пропозицією добровільно виконати зобов'язання в досудовому порядку, яка не породжує жодних обов'язків для перевізників або гарантійних об'єднань.

Дії контролюючого органу щодо направлення такої претензії з вимогою про стягнення коштів не можуть визнаватися протиправними, оскільки правильність їх визначення та обґрунтованість має перевіряти суд під час розгляду справи за відповідним позовом контролюючого (митного) органу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 лютого 2021 року у справі № 814/1958/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94737365>.

2.2. Про презумпцію правомірності рішень платника податків

Презумпція правомірності рішень платника податків застосовується, коли норми податкового права прямо чи внаслідок їх тлумачення, а також у своїй сукупності не є однозначними та допускають множинне трактування повноважень на користь як платника податків, так і контролюючого органу

10 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Закарпатської митниці Держмитслужби на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 19 травня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 22 липня 2020 року у справі № 380/671/20 (провадження № К/9901/23969/20) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Регно Італія УА» до Закарпатської митниці ДФС про визнання протиправними та скасування карток відмови в прийнятті митної декларації, митному оформленні випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючим органом було сформовано картки відмови в прийнятті митної декларації, митному оформленні випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення з підстав неможливості завершення митного оформлення у зв'язку з невірним заповненням граф 47 і «В» митної декларації щодо застосування невірної ставки акцизного податку, зумовленого невірним віднесенням імпортованого товару по коду УКТ ЗЕД у зв'язку з наявною неоднозначністю віднесення такого товару до того чи іншого коду товарів. Платник податків у позовних вимогах наголосив на протиправності спірних карток відмов, оскільки він відповідно до вимог чинного законодавства та зовнішньоекономічного контракту застосував ставку акцизного податку 8,02.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Презумпція правомірності рішень платника податків застосовується, коли норми податкового права прямо чи внаслідок їх тлумачення, а також у своїй сукупності не є однозначними та допускають множинне трактування повноважень як

на користь платника податків, так і контролюючого органу. Тягар доведення відсутності правових підстав обраного платником варіанту поведінки покладається законом на контролюючий орган.

За загальним правилом класифікації товарів, коли товар *prima facie* можна віднести до двох чи більше товарних позицій, перевага надається тій товарній позиції, у якій товар описується конкретніше в порівнянні з товарними позиціями, де дається більш загальний його опис. Якщо кожна з двох або більше товарних позицій стосується лише частини матеріалів чи речовин, що входять до складу суміші чи багатокomпонентного товару, або лише частини товарів, які надходять у продаж у наборі для роздрібної торгівлі, такі товарні позиції вважаються рівнозначними щодо товару навіть за умови подання повнішого або точнішого опису цього товару в одній з них.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 лютого 2021 року у справі № 380/671/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94904871>.

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1. Про необхідність розробки робочого проєкту господарської діяльності з розділом оцінки впливу на навколишнє середовище та висновку з оцінки впливу на довкілля в разі зберігання суб'єктом господарської діяльності рідкого палива об'ємом 15 куб. м і більше

Зберігання рідкого палива об'ємом 15 куб. м і більше безвідносно до мети зберігання є втручанням в природне середовище, яке чинить значний вплив на довкілля і потребує здійснення оцінки впливу на довкілля шляхом підготовки суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля та отримання висновку з оцінки впливу на довкілля, який враховується під час ухвалення рішення про провадження суб'єктом господарювання планованої діяльності

11 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю (далі - ТОВ) «Дізарт плюс» на рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 20 червня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 26 вересня 2019 року у справі № 580/1078/19 (провадження № К/9901/29908/19) за позовом Державної екологічної інспекції Центрального округу (далі - Держекоінспекція) до ТОВ «Дізарт плюс» про тимчасову заборону діяльності.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «Дізарт Плюс», здійснює господарську діяльність за основним КВЕД: 46.71 «Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами» та на підставі договору оренди здійснює користування комплексом резервуарів, загальною кількістю 9 штук, об'ємом 75 м³.

За наслідками планової перевірки відповідача щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства, позивачем складено акт, яким зафіксовано зокрема порушення статті 51 Закону України від 25.06.1991 № 1264-XII «Про охорону навколишнього природного середовища», що виразилось у відсутності робочого проєкту реконструкції з розділом оцінки впливу на навколишнє середовище (далі – ОВНС) на господарську діяльність та комплексного експертного звіту (висновку) та висновку екологічної експертизи.

Держекоінспекція приписала відповідачу до 20.03.2019, зокрема, розробити (представити) робочий проєкт з розділом ОВНС, комплексний експертний звіт (висновок) та висновок екологічної експертизи на господарську діяльність. Оскільки відповідачем не надано робочого проєкту господарської діяльності із розділом оцінки

впливу на навколишнє середовище, висновку із оцінки впливу на довкілля у встановлений строк, позивач звернувся з цим позовом до суду.

Черкаський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позовні вимоги.

Суди виходили із того, що здійснюючи господарську діяльність без робочого проекту господарської діяльності із розділом оцінки впливу на навколишнє середовище та висновку із оцінки впливу на довкілля, які передують початку здійснення господарської діяльності, відповідач створює загрозу для життя та здоров'я оточуючих людей та грубо порушує вимоги законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Верховний Суд залишив рішення судів попередніх інстанцій без змін, а касаційну скаргу без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно із частиною першою статті 3 Закону України від 23.05.2017 № 2059-VIII «Про оцінку впливу на довкілля» (далі - Закон № 2059-VIII) здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою цієї статті. Така планована діяльність підлягає оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності.

Планована діяльність - це планована господарська діяльність, що включає будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення, розширення, перепрофілювання, ліквідацію (демонтаж) об'єктів, інше втручання в природне середовище; планована діяльність не включає реконструкцію, технічне переоснащення, капітальний ремонт, розширення, перепрофілювання об'єктів, інші втручання в природне середовище, які не справляють значного впливу на довкілля відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України (частина третя статті 1 Закону № 2059-VIII).

Частиною третьою статті 3 Закону № 2059-VIII встановлено, що друга категорія видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та підлягають оцінці впливу на довкілля, включає, зокрема, поверхневе та підземне зберігання викопного палива чи продуктів їх переробки на площі 500 квадратних метрів і більше або об'ємом (для рідких або газоподібних) 15 кубічних метрів і більше. Відповідно до частини першої статті 6 Закону № 2059-VIII суб'єкт господарювання забезпечує підготовку звіту з оцінки впливу на довкілля і несе відповідальність за достовірність наведеної у звіті інформації згідно з законодавством.

Аналіз положень Закону України від 23.05.2017 № 2059-VIII «Про оцінку впливу на довкілля» (далі - Закон № 2059-VIII) дає підстави для висновку, що зберігання рідкого палива об'ємом 15 кубічних метрів і більше безвідносно до мети зберігання є

втручанням в природне середовище, яке справляє значний вплив на довкілля, і потребує здійснення оцінки впливу на довкілля шляхом підготовки суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля та отримання висновку з оцінки впливу на довкілля, який враховується при прийнятті рішення про провадження суб'єктом господарювання планованої діяльності.

Таким чином, зазначив Верховний Суд, відповідач повинен мати робочий проект господарської діяльності із розділом оцінки впливу на навколишнє середовище та висновок із оцінки впливу на довкілля на виконання вимог частини першої статті 3 Закону № 2059-VIII.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 лютого 2021 року у справі № 580/1078/19 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94802864>.

2. Про відновлення обігу акцій на підставі судового рішення

Відсутність нормативного регулювання щодо відновлення обігу акцій після скасування свідоцтва про реєстрацію їх випуску унеможливлює реалізацію прав акціонерів, зокрема щодо можливості провести відповідні збори, та унеможливлює закінчення розпочатої процедури банкрутства підприємства

09 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) на постанову Харківського окружного адміністративного суду від 23 листопада 2016 року та ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 11 квітня 2017 року у справі № 820/3373/16 (провадження № К/9901/39205/18) за позовом Відкритого акціонерного товариства «СУМСІЛЬМАШ» в особі ліквідатора Шишлова Олександра Миколайовича до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Східного територіального управління Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про визнання протиправною бездіяльності, скасування розпорядження, зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою Господарського суду Сумської області від 16.04.2009 по справі № 6/8-09 ВАТ «Сумсільмаш» визнано банкрутом та відкрито ліквідаційну процедуру.

22.09.2011 Господарським судом Сумської області у справі № 6/8-09 винесено ухвалу, якою затверджено звіт ліквідатора та ліквідовано Відкрите акціонерне товариство «Сумський завод сільськогосподарського машинобудування «Сумсільмаш» (надалі - ВАТ «Сумсільмаш»), як юридичну особу.

В результаті виключення ВАТ «Сумсільмаш» як юридичної особи з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у зв'язку з їх ліквідацією, 22.10.2012 розпорядженням начальника Східного територіального управління Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку було скасовано реєстрацію випуску акцій ВАТ «Сумсільмаш» та анульовано свідоцтво про реєстрацію випуску акцій.

Постановою Харківського апеляційного господарського суду від 27.07.2015, залишеною без змін Постановою Вищого господарського суду України від 15.12.2015, скасовано ухвалу господарського суду Сумської області від 22.09.2011 про затвердження ліквідаційного балансу, справу № 6/8-09 передано для подальшого розгляду до Господарського суду Сумської області. Копія постанови направлена державному реєстратору Реєстраційної служби Сумського міського управління юстиції у Сумській області для внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців відповідного запису щодо поновлення (відміни державної реєстрації припинення) юридичної особи ВАТ «Сумсільмаш» згідно Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців».

З наявного у справі витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань вбачається внесення запису щодо поновлення (відміни державної реєстрації припинення) юридичної особи ВАТ «Сумсільмаш», проведеної на підставі ухвали господарського суду Сумської області від 22.09.2011.

У відповідь на звернення ВАТ «Сумсільмаш» про відновлення обігу акцій НКЦПФР листом від 05.05.2016 повідомлено ВАТ «Сумсільмаш» про те, що чинним законодавством та нормативними актами України не передбачений механізм відновлення обігу акцій у такому випадку. Поновлення реєстрації акцій та свідоцтва про реєстрацію випуску акцій товариства можливе тільки на підставі відповідного рішення, прийнятого у судовому порядку.

Наявність зазначеної відмови стала підставою виникнення спірних правовідносин, оскільки позивач зазначав, що без поновлення руху акцій Відкритого акціонерного товариства "СУМСІЛЬМАШ", його акціонери позбавлені можливості провести відповідні збори та визначити уповноважену особу акціонерів для участі у справі про банкрутство підприємства позивача та представляти свої інтереси.

Постановою Харківського окружного адміністративного суду, залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов задоволено частково.

Задовольняючи позовні вимоги, суди виходили з того, що невідновлення обігу акцій призвело до порушення прав акціонерів.

Верховний Суд залишив рішення судів попередніх інстанцій без змін, а касаційну скаргу без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Відсутність нормативного регулювання щодо відновлення обігу акцій після скасування свідоцтва про реєстрацію їх випуску унеможливорює реалізацію прав акціонерів зокрема щодо можливості провести відповідні збори та унеможливорює закінчення розпочатої процедури банкрутства підприємства. Відповідно до ч.1 та 2 ст. 41 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців (в редакції, чинній на момент винесення судових рішень про ліквідацію позивача та поновлення його юридичної особи) підставою для внесення до Єдиного державного реєстру запису про відміну державної реєстрації припинення юридичної особи є постановлення судом рішення щодо відміни державної реєстрації припинення юридичної особи.

Суд, який постановив рішення щодо відміни державної реєстрації припинення юридичної особи, у день набрання таким рішенням законної сили нап равляє його державному реєстратору за місцем реєстрації юридичної особи для внесення до Єдиного державного реєстру запису про відміну державної реєстрації припинення юридичної особи.

Відповідно до приписів п. 1-1 розділу X "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", положення цього Закону застосовуються господарськими судами під час розгляду справ про банкрутство, провадження в яких порушено після набрання чинності цим Законом. Положення цього Закону, що регулюють продаж майна в провадженні у справі про банкрутство, застосовуються господарськими судами під час розгляду справ про банкрутство, провадження у яких порушено до набрання чинності цим Законом. Положення цього Закону, що регулюють ліквідаційну процедуру, застосовуються господарськими судами під час розгляду справ про банкрутство, провадження у яких порушено до набрання чинності цим Законом, якщо на момент набрання ним чинності господарським судом не було прийнято постанову про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури".

Зокрема згідно з ч.3 ст. 25 "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", до складу ліквідаційної комісії включаються представники кредиторів, уповноважена особа акціонерів або учасників товариства з обмеженою чи додатковою відповідальністю, фінансових органів, а в разі необхідності - також представники державного органу у справах нагляду за страховою діяльністю, Антимонопольного комітету України, державного органу з питань банкрутства, якщо банкрутом визнано державне підприємство, та представник органів місцевого самоврядування.

Відповідно до п. 17 розділу I Порядку скасування реєстрації випусків акцій, затвердженого Рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку 23.04.2013 № 737 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 28 травня 2013 р. за

№ 822/23354) на підставі розпорядження про відновлення обігу акцій здійснюється відновлення обігу акцій відповідного випуску відповідно до законодавства про депозитарну діяльність в Україні, реєструвальним органом вносяться відповідні зміни до Державного реєстру випусків цінних паперів.

Відповідно до ст. 25 Закону України "Про акціонерні товариства", кожною простою акцією акціонерного товариства її власнику - акціонеру надається однакова сукупність прав, включаючи права на: 1) участь в управлінні акціонерним товариством; 2) отримання дивідендів; 3) отримання у разі ліквідації товариства частини його майна або вартості частини майна товариства; 4) отримання інформації про господарську діяльність акціонерного товариства. Одна проста акція товариства надає акціонеру один голос для вирішення кожного питання на загальних зборах, крім випадків проведення кумулятивного голосування. Акціонери - власники простих акцій товариства можуть мати й інші права, передбачені актами законодавства та статутом акціонерного товариства.

Однак відсутність нормативного регулювання щодо відновлення обігу акцій після скасування свідоцтва про реєстрацію їх випуску унеможливорює реалізацію прав акціонерів зокрема щодо можливості провести відповідні збори та унеможливорює закінчення розпочатої процедури банкрутства підприємства.

Отже, зазначив Верховний Суд, невідновлення обігу акцій позивача, як акціонерного товариства порушує права акціонерів, які визначені Законом України від 17.09.2008 № 514-VI "Про акціонерні товариства".

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 лютого 2021 року у справі № 820/3373/16 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94770214>.

3. Про протиправність розпорядження нерозпайованими землями колективної власності

Розпорядження нерозпайованими землями колективної власності неможливе без прийняття відповідного рішення загальними зборами власників земельних часок (паїв) та їх спадкоємців, загальних зборів членів підприємства, зборів уповноваженого або створеного ним органу управління, якому передано окремі функції з господарського управління колективним майном

19 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Первомайської районної державної адміністрації Харківської області на постанову Харківського окружного адміністративного суду від 28 листопада 2016 року та ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 18 січня 2017 року у справі № 820/4397/16

(провадження № К/9901/38555/18) за позовом за позовом Заступника прокурора Харківської області до Первомайської районної державної адміністрації Харківської області, третя особа: ОСОБА_1 про скасування розпорядження.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернувся до відповідача з заявою про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок за рахунок земель колективної власності реформованого колективного сільськогосподарського підприємства (далі – КСП).

За результатами розгляду заяви відповідачем прийнято розпорядження, яким надано дозвіл ОСОБА_1 на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок за рахунок земель колективної власності реформованого КСП (нерозподілених земельних часток (паїв)) загальною орієнтовною площею 132,0 га (земельні ділянки площею 40,0 га; 7,0 га; 30,0 га; 23,0 га; 17,0 га; 15,0 га) (категорія земель, - землі сільськогосподарського призначення, сільськогосподарські угіддя - пасовища), розташованих за межами населеного пункту на території Єфремівської сільської ради Первомайського району Харківської області та нормативної грошової оцінки цих земельних ділянок, з метою надання їх в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Вважаючи оскаржуване розпорядження таким, що підлягає скасуванню, заступник прокурора Харківської області звернувся до суду з позовом за захистом інтересів держави.

Постановою Харківського окружного адміністративного суду, залишеним без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду, позов задоволено.

Задовольняючи позовні вимоги, суд виходили з того, що відповідачем не дотримано вимог Закону України 05.06.2003 № 899-IV "Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)" та не повідомлено у письмовій формі власників земель часток чи їх спадкоємців про розподіл земель.

Верховний Суд залишив рішення судів попередніх інстанцій без змін, а касаційну скаргу без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Як вбачається з матеріалів справи згідно витягу з протоколу розподілу земельних ділянок між власниками земельних часток (паїв) від 20.09.1999, у розподілі земельних ділянок приймали участь 615 чоловік.

Проте, відповідно до додатку 1 до державного акту на право колективної власності на землю кількість громадян-членів колективного сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарського кооперативу або підприємства становить 842 особи. Тобто, землі колективної власності розподілені не повністю.

При цьому належних доказів повідомлення власників земельних часток (паїв) чи їх спадкоємців, які не взяли участь у розподілі земельних ділянок про результати проведеного розподілу земельних ділянок матеріали справи не містять.

Верховний Суд зазначив, що розпорядження нерозпайованими землями колективної власності неможливе без прийняття відповідного рішення загальними зборами власників земельних часток (паїв) та їх спадкоємців, загальних зборів членів підприємства, зборів уповноваженого або створеного ним органу управління, якому передано окремі функції по господарському управлінню колективним майном.

Аналогічна правова позиція вже висловлювалась Верховним Судом у постановах № 820/5227/16 від 25 червня 2020 року та № 820/5226/16 від 19 грудня 2019 року.

Таким чином колегія суддів Верховного Суду погодилась з позицією судів попередніх інстанцій про наявність підстав для задоволення позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 лютого 2021 року у справі № 820/4397/16 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/95010333>.

4. Про протиправність припинення органом соціального захисту щомісячної компенсаційної виплати непрацюючій працездатній особі, яка здійснює догляд за інвалідом I групи або за особою, яка досягла 80-річного віку

Установлення факту проживання непрацюючої працездатної особи, яка здійснює догляд за інвалідом I групи або за особою, яка досягла 80-річного віку, в іншому населеному пункті не може бути підставою для припинення щомісячної компенсаційної виплати

03 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління соціального захисту населення Маневицької районної державної адміністрації на постанову Маневицького районного суду Волинської області від 25 травня 2017 року та ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 23 серпня 2017 року у справі № 164/627/17 (провадження № К/9901/33762/18) за позовом ОСОБА_1 до Управління соціального захисту населення Маневицької районної державної адміністрації про скасування рішення та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідач припинив виплату позивачці щомісячної компенсації як непрацюючій працездатній особі, що здійснює догляд за особою, яка досягла 80 років, з тих підстав, що позивач проживає в іншому населеному пункті та не може постійно надавати ОСОБА_3 якісні соціальні послуги. Незгода ОСОБА_1 з припиненням виплати компенсації стала підставою для звернення до суду з позовом.

Постановою Маневицького районного суду Волинської області позов задоволено частково.

Ухвалою Львівського апеляційного адміністративного суду постанову Маневицького районного суду Волинської області змінено в частині судового збору, а в іншій частині постанову залишено без змін.

Задовольняючи частково позов, суди зазначили про те, що ні постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 року № 832 «Про підвищення розмірів державної допомоги окремим категоріям громадян» (далі-Постанова №832), ні Стандартом надання послуги з призначення щомісячної компенсаційної виплати непрацюючій особі, яка здійснює догляд за інвалідом I групи або за особою, яка досягла 80-річного віку, не передбачено такої підстави для припинення компенсаційної виплати, як проживання особи, що доглядає в іншому населеному пункті або неможливість постійного надання якісних соціальних послуг, як і сам висновок акту обстеження.

Крім цього, у жодному із актів обстежень матеріально-побутових умов проживання, складених відповідачем, не зафіксовано скарг ОСОБА_3, за якою здійснює догляд позивач, не наведено фактів не здійснення чи не належного здійснення такого догляду.

Верховний Суд залишив ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду без змін, а касаційну скаргу без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Механізм призначення щомісячної компенсаційної виплати непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за інвалідом I групи або за особою, яка досягла 80-річного віку регламентований постановою Кабінету Міністрів України № 832, якою встановлено щомісячні компенсаційні виплати непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за інвалідом I групи, а також за престарілим, який досяг 80-річного віку, які призначаються і виплачуються органами праці та соціального захисту населення та фінансуються органами Пенсійного фонду.

З метою спрощення надання соціальних виплат через застосування принципу призначення усіх видів соціальної допомоги за однією заявою й підвищення контролю за правильністю призначення та надання усіх видів соціальної допомоги наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 19 вересня 2006 року № 345 затверджено Інструкцію щодо порядку оформлення і ведення особових справ отримувачів усіх видів соціальної допомоги (далі - Інструкція № 345).

Пунктом 5.1 Інструкції № 345 передбачено, що надання соціальної допомоги припиняється та поновлюється у випадках, передбачених відповідними нормативно-правовими актами, а також згідно із заявою отримувача допомоги.

Як слідує з матеріалів справи, ОСОБА_1 надає ОСОБА_3 якісні соціальні послуги на відміну від тих, що раніше їй надавали соціальні працівники. Постійно допомагає по господарству, прибирає, готує їсти, купує ліки, возить до лікарів в разі необхідності.

Будь-яких скарг на позивача ОСОБА_3 ні в сільську раду, ні в управління соціального захисту населення Маневицької райдержадміністрації не подавала. Позивачка постійно приїжджає до ОСОБА_3 велосипедом в межах 5 хвилин, в разі необхідності, вони спілкуються по телефону. Потреби, щоб позивач постійно проживала з ОСОБА_3 в одному будинку, немає.

Таким чином, Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що така підстава для припинення виплати компенсації як проживання особи, що доглядає в іншому населеному пункті не ґрунтується на приписах чинного законодавства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 лютого 2021 року у справі № 164/627/17 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94602714>.

5. Про підтвердження стажу роботи для призначення пенсії за віком на пільгових умовах за списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним Кабінетом Міністрів України

Особа, яка звертається за отриманням пенсії, не може нести відповідальність за неналежне оформлення роботодавцем особових справ працівників, відсутність у них певних документів, їх умисне ненадання на запити уповноважених органів, зокрема під час проведення пенсійним органом зустрічних перевірок на предмет достовірності поданих йому на розгляд документів (в тому числі уточнюючих довідок) і обґрунтованості їх видачі, й так само за неналежне, неповне проведення пенсійним органом таких перевірок

08 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Центрального об'єднаного управління Пенсійного фонду України м. Миколаєва Миколаївської області на постанову Заводського районного суду міста Миколаєва від 11 квітня 2017 року та постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 20 червня 2017 року у справі № 487/68/17 (провадження № К/9901/18627/18) за позовом ОСОБА_1 до Центрального об'єднаного управління Пенсійного фонду України м. Миколаєва Миколаївської області про скасування рішення та призначення пенсії на пільгових умовах.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідач відмовив ОСОБА_1 в призначенні пільгової пенсії через відсутність необхідного стажу роботи за Списком №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників з шкідливими та важкими умовами праці, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, затвердженим постановою Кабінету Міністрів

України від 11.03.1994 №162 (далі – Список № 2). Відповідач наполягав на тому, що записи у трудовій книжці позивача не містили відомостей про його зайнятість повний робочий день на посадах, які дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, а також про характер виконуваної ним роботи, при цьому, з документів, поданих ОСОБА_1 при зверненні за спірною пенсією, не вбачалось наявності підстав для зарахування спірного стажу роботи до пільгового стажу, оскільки відомості, зазначені в уточнюючій довідці, не були підтверджені первинними документами. Крім цього, за результатами зустрічної перевірки проведеної відповідачем щодо документального підтвердження підстав для видачі довідки про пільговий характер роботи позивача встановлено, що в особовій справі позивача відсутня частина документів, які підтверджують його роботу на посаді електрозварника, вказують на характер виконуваної роботи та зайнятість на цій посаді повний робочий день в цехах і виробництвах.

Постановою Заводського районного суду міста Николаєва, зміненою постановою Одеського апеляційного адміністративного суду, позов задоволено частково.

Ухвалюючи судові рішення в частині задоволених позовних вимог, суди виходили з того, що надані позивачем документи для підтвердження визнаних ним періодів роботи, що дає право на призначення пенсії на пільгових умовах за Списком № 2, є достатніми для призначення ОСОБА_1 спірної пенсії, а відтак дії УПФ України в Заводському районі м. Николаєва щодо відмови в призначенні такої пенсії слід вважати протиправними.

Верховний Суд залишив постанову Заводського районного суду міста Николаєва, змінену постановою Одеського апеляційного адміністративного суду без змін, а касаційну скаргу без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Основним документом, що підтверджує стаж роботи, є трудова книжка, однак, у тих випадках, коли в трудовій книжці відсутні відомості, що визначають право на пенсії на пільгових умовах або за вислугу років, установлені для окремих категорій працівників, для підтвердження спеціального трудового стажу приймаються уточнюючі довідки підприємств, установ, організацій або їх правонаступників.

Законодавством не передбачено обов'язку пенсіонера (особи, яка звертається за призначенням пенсії) подавати разом із відповідною заявою первинні документи, які б підтверджували відомості, відображені в уточнюючій довідці, виданій підприємством, на якому працювала така особа.

Повноваженнями перевіряти обґрунтованість видачі уточнюючих довідок та достовірність поданих відомостей про осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, умови їх праці та інших відомостей, передбачених законодавством для визначення права на пенсію, наділені органи Пенсійного фонду України.

Ураховуючи наведене, колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку, що особа, яка звертається за отриманням пенсії, не може нести відповідальність за неналежне оформлення роботодавцем особових справ працівників, відсутність у них певних документів, їх умисне ненадання на запити уповноважених органів, зокрема під час проведення пенсійним органом зустрічних перевірок на предмет достовірності поданих йому на розгляд документів (в тому числі уточнюючих довідок) і обґрунтованості їх видачі, й так само за неналежне, неповне проведення пенсійним органом таких перевірок.

Вищенаведені обставини, за умови документального підтвердження і доведеності, в тому числі в судовому порядку, наявності у особи права на пільгове пенсійне забезпечення і дотримання ним процедури звернення за пенсією, передбаченої, зокрема, пунктом «б» частини першої статті 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення», не може зумовлювати позбавлення особи такого права, яке набуто нею згідно з законодавством та гарантоване Конституцією і законами України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 лютого 2021 року у справі № 487/68/17 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94703845>.

6. Про призначення одноразової грошової допомоги військовослужбовцю у зв'язку зі встановленням групи інвалідності внаслідок ушкодження здоров'я, яке не пов'язане з ушкодженням здоров'я, отриманим особою раніше за інших подій

Визначена в частині четвертій статті 16³ Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» заборона щодо виплати одноразової грошової допомоги може мати місце лише в разі спливу дворічного строку саме після первинного встановлення інвалідності чи втрати працездатності через те саме ушкодження здоров'я, а не внаслідок різних

17 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства оборони України на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 09 листопада 2020 року у справі № 240/1623/20 (провадження № К/9901/34817/20) за позовом ОСОБА_1 до Міністерства оборони України, третя особа - Любарський районний військовий комісаріат, про визнання протиправним та скасування пункту рішення, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

04 вересня 2014 року позивач, перебуваючи в зоні АТО, під час виконання бойового завдання отримав мінно-вибухове поранення. Житомирською обласною медико-соціальною експертною комісією, 4 жовтня 2016 року був проведений огляд

позивача, за наслідками якого позивачу було встановлено ступінь втрати професійної працездатності в розмірі 15%, внаслідок поранення, пов'язаного захистом Батьківщини.

Згодом, позивач, знову, перебуваючи в зоні АТО під час виконання бойового завдання отримав мінно-вибухову травму, внаслідок чого Житомирською обласною медико-соціальною експертною комісією був проведений первинний огляд позивача за наслідками якого позивачу, починаючи зі 01 квітня 2019 року встановлена друга група інвалідності внаслідок травми, поранення, пов'язаних із захистом Батьківщини. У зв'язку із встановленням другої групи інвалідності, позивач звернувся до Міністерства оборони України із заявою про призначення та виплату йому одноразової грошової допомоги відповідно до статті 16 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року № 2011-XII (далі - Закон № 2011-XII).

Розглянувши подані позивачем заяву та документи відповідач відмовив у призначенні позивачу одноразової грошової допомоги через встановлення групи інвалідності понад дворічний термін після визначення ступеня втрати працездатності. Задовольняючи позовні вимоги, суд апеляційної інстанції виходив з того, що позивач має право на призначення та виплату одноразової грошової допомоги як інвалід II групи, оскільки позивач у різний час отримав два окремі ушкодження здоров'я, таким чином комісія Міністерства оборони України не врахувала, що у 2018 році позивач під час обстрілу отримав травми, внаслідок яких позивачу 01 квітня 2018 року встановлено II групу інвалідності, яка не пов'язана із пораненням, отриманим позивачем у 2014 році за інших подій.

Верховний Суд залишив постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду без змін, а касаційну скаргу без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Абзац перший та другий частини четвертої статті 16³ Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року № 2011-XII (далі - Закон № 2011-XII) передбачають обмеження строку, протягом якого зміна групи інвалідності або ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності можуть бути підставою для виплати одноразової грошової допомоги в більшому розмірі, дворічним строком. Дворічний строк обчислюється з часу первинного встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності.

Таким чином, у разі зміни групи інвалідності, її причини або ступеня втрати працездатності понад дворічний термін після первинного встановлення інвалідності виплата одноразової грошової допомоги у зв'язку із змінами, що відбулися, не здійснюється.

Саме вказані норми стали підставою для відмови позивачу у призначенні одноразової грошової допомоги, як інваліду II групи. Проте, як встановлено судами

попередніх інстанцій, позивач у різний час отримав два окремі ушкодження здоров'я: (1) під час перебування в зоні АТО у 2014 році внаслідок отриманого мінно-вибухового поранення йому з 4 жовтня 2016 року встановлено 15% втрати працездатності без встановлення інвалідності. (2) під час повторного перебування в зоні АТО у 2018 році, внаслідок отриманої мінно-вибухової травми ОСОБА_1 01 квітня 2019 року встановлено II групу інвалідності.

Таким чином, суд апеляційної інстанції правильно зазначив, що комісія Міністерства оборони України не врахувала, що у 2018 році позивач під час обстрілу отримав травми, внаслідок яких позивачу 01 квітня 2018 року встановлено II групу інвалідності, яка не пов'язана із пораненням, отриманим позивачем у 2014 році за інших подій.

Враховуючи викладене Верховний Суд дійшов висновку, що визначена у частині четвертій статті 16³ Закону № 2011-XII заборона щодо виплати одноразової грошової допомоги, може мати місце лише у разі спливу дворічного строку саме після первинного встановлення інвалідності чи втрати працездатності через одне й те ж ушкодження здоров'я, а не внаслідок різних.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 лютого 2021 року № 240/1623/20 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94938227>.

7. Про обчислення вислуги років для надання статусу ветерана військової служби

Час навчання в цивільному вищому навчальному закладі, у тому числі проходження військової підготовки з подальшим присвоєнням звання лейтенанта запасу, не відноситься до військової служби й не може бути врахованим до вислуги років, передбаченої Законом України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист», для надання статусу ветерана військової служби

25 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 8 грудня 2017 року та постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 1 березня 2018 року у справі № 809/1567/17 (провадження № К/9901/47325/18) за позовом ОСОБА_1 до Управління Служби безпеки України в Івано-Франківській області про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач в період 1993-1994 роках проходив військову підготовку при Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті, за результатами якої 14 червня 1994 року отримав військове звання лейтенант запасу.

З 1 лютого 1995 року по 9 серпня 2017 року позивач проходив військову службу в органах СБУ на посадах офіцерського складу.

Після звільнення з військової служби позивач подав заяву до відповідача про видачу посвідчення ветерана військової служби і нагрудного знака відповідно до статей 5,10 Закону України від 24 березня 1998 року № 203/98-ВР «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» (далі - Закон №203/98-ВР), оскільки прослужив на військовій службі більше 25 років.

Відповідач, розглянувши вищевказану заяву надав позивачу відповідь про відмову у наданні статусу ветерана військової служби, а також у видачі посвідчення ветерана військової служби.

Уважаючи, що відповідач безпідставно відмовив у наданні статусу, ОСОБА_1 звернувся до суду для захисту своїх порушених прав.

Івано-Франківський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін постановою Львівського апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовив.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суди попередніх інстанцій виходили із того, що відсутні правові підстави для надання позивачу статусу ветерана військової служби, а також у видачі посвідчення ветерана військової служби.

Верховний Суд залишив рішення судів попередніх інстанцій без змін, а касаційну скаргу без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 6 статті 2 Закону України від 25 березня 1992 року №2232-XII «Про військовий обов'язок і військову службу» (далі - Закон №2232-XII) до видів військової служби відносяться: 1) строкова військова служба; 2) військова служба за призовом під час мобілізації, на особливий період; 3) військова служба за контрактом осіб рядового складу; 4) військова служба за контрактом осіб сержантського і старшинського складу; 5) військова служба (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки; 6) військова служба за контрактом осіб офіцерського складу; 7) військова служба за призовом осіб офіцерського складу. Пунктом 1 статті 8 Закону №2232-XII передбачено, що підготовка громадян України до військової служби включає патріотичне виховання, допризовну підготовку, підготовку призовників з військово-технічних спеціальностей, підготовку у військових оркестрах, військових ліцях та ліцях з посиленою військово-фізичною підготовкою, підготовку до вступу у вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів, військову підготовку у вищих навчальних закладах за

програмою підготовки офіцерів запасу, фізичну підготовку, лікувально-оздоровчу роботу, підвищення рівня освітньої підготовки, вивчення державної мови.

Згідно частини четвертої, п'ятої статті 11 Закону №2232-XII військова підготовка за програмою підготовки офіцерів запасу включається до навчальних планів вищого навчального закладу як окрема навчальна дисципліна. Програми військової підготовки розробляються згідно з вимогами кваліфікаційних характеристик офіцерів запасу за відповідною військово-обліковою спеціальністю. Порядок розроблення та затвердження кваліфікаційних характеристик офіцерів запасу та програм військової підготовки офіцерів запасу визначається Міністерством оборони України.

Громадянам України, які мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, пройшли повний курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу, склали встановлені іспити та атестовані до офіцерського складу, присвоюється відповідне первинне військове звання офіцера запасу. У разі потреби вони за наказом Міністра оборони України підлягають призову для проходження військової служби осіб офіцерського складу.

Відповідно до встановлених судами обставин справи період військової служби позивача становить: 1) військова служба на офіцерських посадах СБУ з 1 лютого 1995 року по 9 серпня 2017 року становить 22 роки 6 місяців і 8 днів; 2) вислуга років у пільговому обчисленні - 6 років 11 місяців 1 день. Отже, загальна військова служба позивача становить 29 років 5 місяців і 9 днів.

Проаналізувавши положення пункту 1 частини першої статті 5, статті 10 Закону № 203/98-ВР, а також пункту 6 статті 2, пункту 1 статті 8, частини четвертої, п'ятої статті 11 Закону України від 25.03.1992 № 2232-XII «Про військовий обов'язок і військову службу» Верховний Суд дійшов висновку, що час навчання позивача у цивільному вищому навчальному закладі, у тому числі проходження ним військової підготовки з наступним присвоєнням звання лейтенанта запасу не відноситься до військової служби і не може бути врахований до вислуги років передбаченої Законом № 203/98-ВР «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 лютого 2021 року № 809/1567/17 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/95139198>.

8. Про відсутність у Кабінету Міністрів України повноважень на встановлення обмежень щодо переміщення особистих речей фізичними особами, які не є суб'єктами господарювання

Приписами підпункту 4 пункту 12.4 статті 12 Закону України від 12.08.2014 № 1636-VII «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення

економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» Кабінет Міністрів України наділений повноваженнями тимчасово обмежувати під час тимчасової окупації саме поставки окремих товарів (робіт, послуг), тобто постачання останніх у межах господарської діяльності відповідних суб'єктів, і, натомість, згідно з вказаними положеннями позбавлений повноважень на встановлення обмежень щодо переміщення особистих речей фізичними особами, які не є суб'єктами господарювання

04 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Кабінету Міністрів України на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 01.03.2017 та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 14.06.2017 у справі №826/9502/16 (провадження № К/9901/33828/18) за позовом ОСОБА_1 до Кабінету Міністрів України про визнання постанови Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 №1035 незаконною.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом до Кабінету Міністрів України, у якому просила визнати постанову Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 №1035 «Про обмеження поставок окремих товарів (робіт, послуг) з тимчасово окупованої території на іншу територію України та/або з іншої території України на тимчасово окуповану територію» (далі - Постанова КМУ №1035) незаконною та такою, що не відповідає правовому акту вищої юридичної сили (Конституції України, Закону України «Про захист прав внутрішньо переміщених осіб», Протоколу Першого до Конвенції з захисту прав людини та основоположних свобод) повністю, та скасувати її.

В обґрунтування позовних вимог зазначено, що Постанова КМУ №1035 перешкоджає позивачці, як внутрішньо переміщеній особі, вільно володіти, користуватись та розпоряджатись власним майном, а саме: внаслідок заборони переміщення такого майна з тимчасово окупованої території на іншу територію України, що порушує гарантоване приписами Закону України від 12.08.2014 №1636-VII «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» (далі - Закон №1636-VII) та частиною 1 статті 9 Закону України від 20.10.2014 №1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (далі - Закон № 1706-VII) право на переміщення рухомого майна, належного внутрішньо переміщеній особі, та його збереження.

Задовольняючи частково позовні вимоги, суд першої інстанції, з позицією якого погодився суд апеляційної інстанції, дійшли висновку, що прийнявши пункт 1 Постанови №1035, Кабінет Міністрів України вийшов за межі наданих йому повноважень. Також суд апеляційної інстанції наголосив, що вказані положення

суперечать приписам пункту 13.1 статті 13 Закону №1636-VII та частині 1 статті 9 Закону № 1706-VII.

Верховний Суд залишив рішення судів попередніх інстанцій без змін, а касаційну скаргу без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно із статтею 13 Закону України 15.04.2014 № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (далі - Закон № 1207-VII) передбачено, що особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території визначаються законом.

Відповідно до підпунктів 1, 2 частини 1 статті 10 Закону № 1706-VII, Кабінет Міністрів України: координує і контролює діяльність органів виконавчої влади щодо вжиття ними необхідних заходів із забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб відповідно до цього Закону; забезпечує проведення моніторингу внутрішнього переміщення осіб, спрямовує діяльність органів виконавчої влади на усунення обставин (умов), що сприяли внутрішньому переміщенню осіб, захист прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, сприяння поверненню таких осіб до залишеного місця проживання та їх реінтеграції.

Постанова №1035 прийнята Кабінетом Міністрів України на виконання положень підпункту 4 пункту 12.4 статті 12 Закону № 1636-VII, якими визначено, що під час тимчасової окупації поставки товарів на територію (з території) ВЕЗ «Крим» здійснюються з урахуванням того, що Кабінет Міністрів України має право тимчасово обмежити поставки окремих товарів (робіт, послуг) та/або під окремими (всіма) митними режимами з тимчасово окупованої території на іншу територію України та/або з іншої території України на тимчасово окуповану територію. Таке рішення: а) приймається виключно з метою забезпечення безпеки держави, збереження громадського порядку та охорони здоров'я населення України; б) набирає чинності не раніше ніж через 30 календарних днів після його оприлюднення; в) не може призводити до порушення норм Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», іншого антимонопольного законодавства України у частині, що поширюється на покупців таких товарів (робіт, послуг) на іншій території України.

Водночас згідно із преамбулою Закон № 1636-VII є спеціальним законом, норми якого визначають особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України згідно із статтею 13 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», створюють вільну економічну зону «Крим» (далі по тексту - ВЕЗ «Крим») та врегульовують інші аспекти правових відносин між фізичними і юридичними особами, які знаходяться на тимчасово окупованій території або за її межами.

Отже, Закон № 1636-VII та прийняті на його виконання нормативні акти мають застосовуватись з урахуванням, у тому числі, вимог статті 13 Закону № 1207-

VII. Водночас пунктом 13.1 статті 13 Закону №1636-VII передбачено, що об'єкти права приватної, державної та комунальної власності, що розташовані (знаходяться) на тимчасово окупованій території України, залишаються у власності осіб, які мали такі об'єкти у власності (користуванні) на початок тимчасової окупації.

Частиною 1 статті 9 Закону № 1706-VII визначено, що внутрішньо переміщена особа, зокрема, має право на сприяння у переміщенні її рухомого майна.

Верховний Суд зазначив, що спеціальними правовими нормами, які регулюють особливості економічної діяльності на тимчасово окупованій території України та особливості захисту прав та охоронюваних законом інтересів внутрішньо переміщених осіб, передбачено гарантію захисту права власності осіб на об'єкти, розташовані на тимчасово окупованій території України, а також сприяння у переміщенні рухомого майна, належного внутрішньо переміщеним особам.

За позицією відповідача, Постанова №1035 прийнята Кабінетом Міністрів України на виконання приписів підпунктів 4 пункту 12.4 статті 12 Закону №1636-VII. Отже, згідно підпункту 4 пункту 12.4 статті 12 Закону №1636-VII Кабінету Міністрів України надано право під час тимчасової окупації тимчасово обмежувати саме поставки окремих товарів (робіт, послуг) та/або під окремими (всіма) митними режимами з тимчасово окупованої території на іншу територію України та/або з іншої території України на тимчасово окуповану територію. Водночас стаття 14 Закону №1706-VII захищає права внутрішньо переміщеної особи на рівні з іншими громадянами України. Проаналізувавши норми Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку, що поставкою є домовленість суб'єктів господарювання щодо реалізації товару для його використання у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням.

Так, суди попередніх інстанцій правильно звернули увагу, що ані у змісті оскаржуваної Постанови №1035, ані у змісті Закону №1636-VII та Закону № 1706-VII, які містять спеціальні норми регулювання спірних правовідносин, не визначено поняття «поставка», яке використовується та мало б відмінне від загальнопоширеного визначення терміну «поставка», наведеного вище. Водночас зазначені закони не наділяють відповідача правом у спосіб, визначений у пункті 1 Постанови №1035, обмежувати право власності внутрішньо переміщеної особи.

Верховний Суд дійшов висновку, що приписами підпункту 4 пункту 12.4 статті 12 Закону №1636-VII Кабінет Міністрів України наділений повноваженнями тимчасово обмежувати під час тимчасової окупації саме поставки окремих товарів (робіт, послуг), тобто постачання останніх у межах господарської діяльності відповідних суб'єктів, натомість, позбавлений на встановлення обмежень, згідно з вказаними положеннями, щодо переміщення особистих речей фізичними особами, які не є суб'єктами господарювання.

Верховним Судом звернуто увагу на нормотворчу техніку пункту 1 оскаржуваної Постанови №1035. Так, пункт 1 сформульовано наступним чином «заборонити на період тимчасової окупації поставки товарів (робіт, послуг) під всіма митними режимами з тимчасово окупованої території на іншу територію України та/або з іншої території України на тимчасово окуповану територію, за винятком: особистих речей громадян, визначених частиною першою статті 370 Митного кодексу України (крім товарів, визначених пунктом 24 частини першої зазначеної статті), що переміщуються у ручній поклажі та/або супроводжуваному багажі; соціально значущих продуктів харчування, що переміщуються громадянами, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 гривень та сумарна вага яких не перевищує 50 кілограмів на одну особу, за переліком згідно з додатком. Установити, що положення абзацу третього цього пункту застосовується у разі, коли особа, яка ввозить товари на тимчасово окуповану територію України, в'їжджає на зазначену територію не частіше одного разу протягом однієї доби.».

Отже, безпосередній словесний, логіко-граматичний та юридичний аналіз конструкцій вищезазначених норм свідчить про обмеження перевезення особистих речей громадян переліком, визначеним частиною першою статті 370 Митного кодексу України, а саме пунктами 1-23 частини 1, оскільки пункт 24 частини 1 цієї статті, який передбачає інші товари, призначені для забезпечення повсякденних потреб громадянина, перелік і гранична кількість яких визначаються законами України, також під заборону.

За такого правового регулювання та встановлених обставин, беручи до уваги, що оскаржувана Постанова №1035 спрямована на врегулювання правовідносин щодо постачання товарів (робіт, послуг) у межах господарської діяльності відповідних суб'єктів, перелічені винятки не повинні бути викладені таким чином, що застосування зазначених правових норм призводить до обмеження переміщення будь-яких особистих речей фізичними особами (в тому числі і техніки, яка була у користуванні), які не є суб'єктами господарювання.

Верховний Суд констатував, що суб'єкт нормотворчості не повинен порушувати права особи внаслідок прийняття "неоднозначних" нормативно-правових актів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 лютого 2021 року № 826/9502/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94666210>.

9. Про порядок визначення балансоутримувача місць загального користування (поза межами будинків та прибудинкових територій) та елементів благоустрою

Обслуговування місць загального користування (поза межами будинків та прибудинкових територій) та елементів благоустрою є предметом нормативної

регламентації Закону України від 6 вересня 2005 року № 2807-IV «Про благоустрій населених пунктів», яким установлений конкурсний порядок визначення балансоутримувача таких об'єктів

03 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Богданівської сільської ради Броварського району Київської області на рішення Київського окружного адміністративного суду від 08 лютого 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 08 травня 2019 року у справі № 320/5590/18 (провадження № К/9901/16805/19) за позовом ОСОБА_1 до Сільради, третя особа - Обслуговуючий кооператив «Об'єднання власників житлових будинків Нової Богданівки», про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернулася до суду з адміністративним позовом, у якому просила визнати протиправним та скасувати рішення 27 сесії VII скликання Сільради від 24.04.2018 №853-27-VII «Про визнання виконавцем послуг на території містечка малоповерхової забудови «Нова Богданівка в селі Богданівка Броварського району Київської області». На обґрунтування позовних вимог позивачем вказано, що спірним рішенням визнано Обслуговуючий кооператив виконавцем житлово-комунальних послуг та послуг з обслуговування місць загального користування та елементів благоустрою містечка малоповерхової забудови «Нова Богданівка» (далі - ММПЗ «Нова Богданівка»). Водночас, прийняття вказаного рішення відповідачем відбулося з порушенням норм чинного законодавства, зокрема, в порушення частини першої статті 15 Закону «Про благоустрій населених пунктів» відповідач визначив балансоутримувачем об'єктів загального користування, як об'єкту благоустрою населеного пункту ОК «Об'єднання співвласників житлових будинків Нової Богданівки» без проведення будь-якого конкурсного відбору.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції, з висновком якого погодився і суд апеляційної інстанції, зазначив, що визначення виконавця послуг з обслуговування та утримання місць загального користування та елементів благоустрою повинно здійснюватися на конкурсних засадах, чинним законодавством не передбачено можливості умовно вважати частину території адміністративно-територіальної одиниці одним об'єктом, а також не допускається ототожнення щодо спірних правовідносин понять «визнання» та «визначення» виконавця послуг.

Верховний Суд залишив рішення судів попередніх інстанцій без змін, а касаційну скаргу без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з частиною першою статті 5 Закону України від 6 вересня 2005 року № 2807-IV «Про благоустрій населених пунктів» (далі – Закон № 2807-IV) управління у сфері

благоустрою населених пунктів здійснюють, зокрема, органи місцевого самоврядування та інші органи влади в межах їх повноважень. За правилами частини першої статті 10 Закону № 2807-IV до повноважень сільських, селищних і міських рад у сфері благоустрою населених пунктів належить: 1) затвердження місцевих програм та заходів з благоустрою населених пунктів; 2) затвердження правил благоустрою території населених пунктів; 3) створення в разі необхідності органів і служб для забезпечення здійснення спільно з іншими суб'єктами комунальної власності благоустрою населених пунктів, визначення повноважень цих органів (служб); 4) визначення на конкурсних засадах підприємств, установ та організацій (балансоутримувачів), відповідальних за утримання об'єктів благоустрою.

Приписи статті 13 Закону № 2807-IV визначають, що до об'єктів благоустрою населених пунктів відносяться: 1) території загального користування: а) парки (гідропарки, лугопарки, лісопарки, парки культури та відпочинку, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва, спортивні, дитячі, історичні, національні, меморіальні та інші), рекреаційні зони, сади, сквери та майданчики; б) пам'ятки культурної та історичної спадщини; в) майдани, площі, бульвари, проспекти; г) вулиці, дороги, провулки, узвози, проїзди, пішохідні та велосипедні доріжки; ґ) пляжі; д) кладовища; е) інші території загального користування; 2) прибудинкові території; 3) території будівель та споруд інженерного захисту територій; 4) території підприємств, установ, організацій та закріплені за ними території на умовах договору. До об'єктів благоустрою можуть належати також інші території в межах населеного пункту. При цьому згідно з частиною першою статті 15 вказаного Закону органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть утворювати підприємства для утримання об'єктів благоустрою державної та комунальної власності. У разі відсутності таких підприємств органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень визначають на конкурсних засадах відповідно до закону балансоутримувачів таких об'єктів.

Балансоутримувача, що здійснюватиме утримання і ремонт об'єкта благоустрою, який перебуває у приватній власності, визначає власник такого об'єкта благоустрою. Системний аналіз наведених норм у своєму взаємозв'язку дає підстави для висновку про те, що органи місцевого самоврядування наділені правом утворювати підприємства для утримання об'єктів благоустрою державної та комунальної власності. Разом з тим у разі відсутності таких підприємств балансоутримувачі вказаних об'єктів визначаються, зокрема, органами місцевого самоврядування у межах своїх повноважень виключно на конкурсних засадах.

Верховний Суд зазначив, що території загального користування, зокрема, вулиці, дороги, провулки, площі, парки, сади, сквери, прибудинкові території та інші території загального користування не є приватною власністю. Отже, на момент виникнення спірних правовідносин процедура визначення виконавця послуг з утримання об'єктів

благоустрою була регламентована Законом № 2807-IV, відповідно до якого визначення балансоутримувача здійснюється на конкурсних засадах.

Верховний Суд дійшов висновку, що обслуговування місць загального користування (поза межами будинків та прибудинкових територій) та елементів благоустрою перебуває поза межами правового регулювання Закону України від 24 червня 2004 року № 1875-IV «Про житлово-комунальні послуги» (чинним на момент виникнення спірних відносин) та є предметом нормативної регламентації Закону України від 6 вересня 2005 року № 2807-IV «Про благоустрій населених пунктів», яким встановлений конкурсний порядок визначення балансоутримувача таких об'єктів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 лютого 2021 року № 320/5590/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94643241>.

10. Про будівельні роботи в одноквартирних (садибних), дачних та садових будинках, які не належать до самочинного будівництва

Не належать до самочинного будівництва для одноквартирних (садибних), дачних та садових будинків: засклення балконів, лоджій, веранд, терас, крім будинків, що занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, заміна матеріалу стін будинків, господарських будівель без збільшення розміру фундаменту та поверховості.

Питання про можливість закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з порушенням вимог законодавства, будівельних норм, державних стандартів і правил під час будівництва, може вирішувати орган, який уповноважений законом на розгляд справи про адміністративне правопорушення – орган державного архітектурно-будівельного контролю

01 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 08 лютого 2017 року у справі № 500/3491/16-а (провадження № К/9901/16301/18) за позовом ОСОБА_1 до до головного інспектора будівельного нагляду відділу контролю та нагляду за проведенням перевірок департаменту Державної архітектурно-будівельної інспекції в Одеській області про визнання протиправною та скасування постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до головного інспектора будівельного нагляду відділу контролю та нагляду за проведенням перевірок департаменту Державної архітектурно-будівельної інспекції в Одеській області, в якому просив: визнати протиправною і скасувати постанову по справі про адміністративне правопорушення № 409 від 03 червня 2016 року про притягнення позивача до адміністративної

відповідальності за ч.5 ст.96 КУпАП у вигляді штрафу в розмірі 5950 грн.; закрити провадження у справі за відсутності складу адміністративного правопорушення.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що відповідачем порушено встановлений законом порядок здійснення державного архітектурно-будівельного контролю, а тому оскаржувана постанова є незаконною та підлягає скасуванню.

Постановою Одеського апеляційного адміністративного суду від 08 лютого 2017 року скасовано постанову Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області від 11 жовтня 2016 року та прийнято нову, якою у задоволенні позовних вимог відмовлено. Рішення апеляційного суду мотивоване тим, що у справі, яка розглядається, не має принципового значення збільшення або зменшення габаритів об'єктів будівництва. Достатнім для висновку про наявність самочинного будівництва є встановлення факту його проведення позивачем без дозвільних документів.

Верховний Суд касаційну скаргу ОСОБА_1 задовольнив частково. Скасував постанову суду апеляційної інстанції. Постанову суду першої інстанції скасував в частині задоволення позовних вимог про закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення за відсутністю складу адміністративного правопорушення. Ухвалив в цій частині нове рішення, яким відмовив у задоволенні позову. В решті постанову суду першої інстанції залишив без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Позивач здійснював роботи щодо поновлення своїх будівель через обрушення сараю та літньої кухні.

Під час проведення перевірки та станом на момент судового розгляду справи судами першої та апеляційної інстанцій позивачем не надано дозвільних документів на проведення будівельних робіт з реконструкції господарських будівель. Саме проведення вказаних вище будівельних робіт (робіт з реконструкції) за відсутності дозвільних документів стало підставою для притягнення позивача до відповідальності за порушення законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил.

У відповідності до частини 1 статті 34 Закону № 3038-VI замовник має право виконувати будівельні роботи після: 1) подання замовником повідомлення про початок виконання будівельних робіт відповідному органу державного архітектурно-будівельного контролю - щодо об'єктів, будівництво яких здійснюється на підставі будівельного паспорта, які не потребують реєстрації декларації про початок виконання будівельних робіт або отримання дозволу на виконання будівельних робіт згідно з переліком об'єктів будівництва, затвердженим Кабінетом Міністрів України. Форма повідомлення про початок виконання будівельних робіт та порядок його подання визначаються Кабінетом Міністрів України; 2) реєстрації органом державного архітектурно-будівельного контролю декларації про початок виконання будівельних робіт - щодо об'єктів будівництва, що належать до I-III категорій

складності; 3) видачі замовнику органом державного архітектурно-будівельного контролю дозволу на виконання будівельних робіт - щодо об'єктів будівництва, що належать до IV і V категорій складності.

Частиною 1 статті 376 Цивільного кодексу України встановлено, що житловий будинок, будівля, споруда, інше нерухоме майно вважаються самочинним будівництвом, якщо вони збудовані або будуються на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети, або без належного дозволу чи належно затвердженого проекту, або з істотними порушеннями будівельних норм і правил.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що у відповідності до абз. 80 п.3.2 Інструкції про порядок проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна, затвердженою наказом Держбуду України від 24.05.2001 року №127 в редакції, чинній станом на момент виникнення спірних правовідносин, не належать до самочинного будівництва для одноквартирних (садибних), дачних та садових будинків: застосування балконів, лоджій, веранд, терас, крім будинків, що занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, заміна матеріалу стін будинків, господарських будівель без збільшення розміру фундаменту та поверховості.

З огляду на положення абз. 80 п.3.2 Інструкції про порядок проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна, затвердженою наказом Держбуду України від 24.05.2001 року №127 Верховний Суд дійшов висновку, що відповідач неправильно кваліфікував дії позивача із заміни матеріалу стін будинків, господарських будівель як самочинне будівництво (реконструкція господарських будівель без наявності дозволу на виконання будівельних робіт).

Згідно з частиною 5 статті 96 КУпАП виконання будівельних робіт без повідомлення про початок виконання зазначених робіт, а також наведення недостовірних даних у такому повідомленні - тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот п'ятдесяти до трьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

З огляду на те, що в ході судового розгляду справи встановлено відсутність у діях позивача порушень частини 1 статті 34 Закону № 3038-VI, колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку, що оскаржувана постанова відповідача № 409 від 03 червня 2016 року про притягнення ОСОБА_1 до адміністративної відповідальності за ч.5 ст.96 КУпАП у вигляді штрафу в розмірі 5950 грн. ухвалена без належних правових підстав. Стосовно позовних вимог про закриття провадження у справі за відсутності складу адміністративного правопорушення колегія суддів Верховного Суду дійшла до висновку, що така позовна вимога задоволенню не підлягає з огляду на наступне.

Відповідно до статті 244-б КупАП органи державного архітектурно-будівельного контролю розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням вимог законодавства, будівельних норм, державних стандартів і правил під час будівництва, порушенням законодавства під час планування та забудови

територій та невиконанням законних вимог (приписів) посадових осіб органів державного архітектурно-будівельного контролю.

За правилами частини 1 статті 247 КупАП провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриття за відсутністю події і складу адміністративного правопорушення.

Системний аналіз вказаних вище норм дає підстави для висновку, що питання про можливість закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення може вирішувати орган, який уповноважений законом на розгляд справи про адміністративне правопорушення. В даному випадку - орган державного архітектурно-будівельного контролю.

Верховний Суд зазначив, що суд першої інстанції дійшов помилкового висновку про наявність підстав для задоволення позовних вимог в частині закриття провадження у справі за відсутності складу адміністративного правопорушення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 01 лютого 2021 року № 500/3491/16-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94565945>.

IV. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1.1. Про строк звернення до адміністративного суду з позовом про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні військовослужбовця та його дотримання позивачем

У справах щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби спеціальним строком для звернення до суду є місячний строк, установлений частиною п'ятою статті 122 КАС України, який має перевагу в застосуванні порівняно із загальним шестимісячним строком, визначеним у частині другій статті 122 цього Кодексу

11 лютого 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 28 травня 2020 року у справі № 240/532/20 (провадження № К/9901/14941/20) за її ж позовом до Військової частини А1495 про визнання дій протиправними та стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у тому, що у день звільнення позивача з військової служби (1 серпня 2019 року) відповідач не провів з ним повного розрахунку та лише 22 жовтня 2019 року виплатив грошову компенсацію за неотримане речове майно. На переконання позивача, військова частина А1495 має нести відповідальність за затримку розрахунку при звільненні, передбачену статтею 117 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України).

Житомирський окружний адміністративний суд рішенням від 18 лютого 2020 року відмовив у задоволенні позову, дійшовши висновку про відсутність підстав для застосування до спірних правовідносин приписів статті 117 КЗпП України оскільки відповідач провів із позивачем повний розрахунок з виплати грошового забезпечення при звільненні зі служби, тоді як грошова компенсація за неотримане речове майно не є складовою винагороди за виконану роботу (службу).

Постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 28 травня 2020 року рішення суду першої інстанції скасовано та залишено позовну заяву без розгляду. Апеляційний суд виходив з того, що спірні правовідносини пов'язані зі звільненням з публічної служби, тому строк звернення до адміністративного суду з позовом цієї категорії є спеціальним та відповідно до частини п'ятої статті 122 КАС України становить один місяць, який обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна

була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів. Оскільки позивач звернувся з цим позовом поза межами місячного строку з дня проведення з ним остаточного розрахунку та не навів обставин, які би свідчили про поважність причин його пропуску, суд апеляційної інстанції дійшов висновку про наявність підстав для залишення позовної заяви без розгляду.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 28 травня 2020 року - без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів зауважила, що спірні правовідносини виникли у зв'язку з невиплатою позивачу у день звільнення з військової служби грошової компенсації вартості речового майна, яким він не був забезпечений під час проходження військової служби, але спірним питанням, яке стало предметом касаційного розгляду, є визначення строку звернення до адміністративного суду з таким позовом та його дотримання позивачем.

Також включення грошової компенсації вартості за неотримане речове майно до складу належних звільненому військовослужбовцю сум у розумінні приписів статті 116 КЗпП України та необхідність застосування передбаченої статтею 117 КЗпП України відповідальності в разі невиплати такої компенсації на день виключення особи зі списків особового складу військової частини підтверджено сталою судовою практикою розгляду цієї категорії адміністративних справ (постанова Великої Палати Верховного Суду від 26 лютого 2020 року у справі № 821/1083/17, постанова Верховного Суду у складі судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду від 30 листопада 2020 року у справа № 480/3105/19).

Судова палата виходила з того, що військова служба є публічною службою і за характером спірних правовідносин та їх суб'єктним складом цей спір є публічно-правовим спором з приводу проходження і звільнення з публічної служби, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів, а також, що строки звернення до суду в порядку адміністративного судочинства визначені у статті 122 КАС України і частина п'ята цієї статті, яка передбачає місячний строк звернення до суду у справах щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби, є спеціальною нормою щодо частини другої цієї статті з установленим у ній загальним строком у шість місяців.

Щодо доводів позивача, що такий спір є трудовим спором та має вирішуватись на підставі частини першої статті 233 КЗпП України, яка передбачає трьохмісячний строк звернення до суду, Верховний Суд зазначив, що встановлений цією нормою строк є скороченим строком позовної давності, в межах якого працівник може звернутися до суду в порядку цивільного судочинства з вимогою про вирішення трудового спору, а позиція Верховного Суду щодо застосування приписів КЗпП України у разі

неврегульованості нормами спеціального законодавства правовідносин, щодо яких виник спір, є усталеною.

Верховний Суд дійшов висновку, що відсутні підстави для застосування у спірних правовідносинах частини першої статті 233 КЗпП України з огляду на те, що строк звернення до суду за вирішенням цього публічно-правового спору щодо стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні охоплюється спеціальною нормою частини п'ятої статті 122 КАС України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 лютого 2021 року у справі №240/532/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94840192>.

2. Судові рішення, ухвалені колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

2.1. Про звільнення працівника за систематичне порушення трудової дисципліни

Для вирішення питання щодо правомірності наказу про звільнення за пунктом 3 частини першої статті 40 КЗпП України (систематичне невиконання працівником без поважних причин обов'язків, покладених на нього трудовим договором) необхідно перевірити всі накази про накладення дисциплінарного стягнення, які ввійшли в систему для звільнення незалежно від того, чи оскаржувався кожен наказ окремо в установленому законом порядку

02 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Львівського окружного адміністративного суду від 14 грудня 2016 року та ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 28 лютого 2017 року у справі №813/6440/15 (провадження №К/9901/16264/18) за позовом ОСОБА_1 до Державної служби України з питань праці, Головного управління Держпраці у Львівській області про визнання нечинним та скасування наказу від 12 листопада 2015 року №267-к (в редакції наказу від 01 березня 2016 року №1-к), поновлення на роботі, зобов'язання відшкодувати середній заробіток за час вимушеного прогулу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідно до наказу голови Держгірпромнагляду України від 07.08.2014 №252-к, ОСОБА_1 був призначений із 04.08.2014 на посаду начальника Територіального управління Держгірпромнагляду у Львівській області.

Наказом першого заступника голови Держгірпромнагляду України від 01.09.2015 №240-к ОСОБА_1 був притягнутий до дисциплінарної відповідальності у вигляді догани за неналежну організацію роботи та незабезпечення виконання у повному обсязі доручень першого заступника голови Держгірпромнагляду України. Такий

наказ про притягнення до дисциплінарної відповідальності ОСОБА_1 оскаржений чи скасований не був.

Повторним вчиненням позивачем протиправної винної дії після того, як до нього застосовувалися заходи дисциплінарного стягнення, Держгірпромнагляд України вважав факт застосування ОСОБА_1 дисциплінарного стягнення до підлеглого працівника та його звільнення зі займаної посади з порушенням чинного законодавства.

Наказом першого заступника голови Держгірпромнагляду України від 12.11.2015 №267-к ОСОБА_1 був звільнений із 13.11.2015 з посади начальника Територіального управління Держгірпромнагляду у Львівській області за систематичне невиконання без поважних причин обов'язків, покладених на нього трудовим договором, відповідно до п.3 ст.40 Кодексу законів про працю України. Відмовляючи в задоволенні позовних вимог, суди попередніх інстанцій, серед іншого, встановили, що стосовно позивача було застосовано заходи дисциплінарного стягнення, а саме - було оголошено догану за наказом від 01 вересня 2015 року №240-к. При цьому, будь-які докази зняття такого стягнення або ж оспорення і скасування відповідного наказу про оголошення догани відсутні. У зв'язку з чим суди дійшли висновку про існування порушень трудових обов'язків зі сторони позивача, за які його 01 вересня 2015 року притягнуто до відповідальності. Також суди встановили допущені позивачем порушення при виконання своїх трудових обов'язків, тобто, після накладення стягнення за згаданим наказом від 01 вересня 2015 року №240-к, що вказало на систематичність порушень і було підставою для звільнення за пунктом 3 статті 40 КЗпП України.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу частково, а рішення судів попередніх інстанцій скасував із направленням справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Для звільнення працівника за систематичне порушення трудової дисципліни необхідно, щоб він учинив конкретний дисциплінарний проступок, тобто, допустив невиконання або неналежне виконання трудових обов'язків, і щоб це невиконання або неналежне виконання трудових обов'язків було протиправним та винним і носило систематичний характер, а за попередні порушення трудової дисципліни (одне чи декілька) до працівника застосовувались заходи дисциплінарного чи громадського стягнення з додержанням порядку їх застосування, але вони не дали позитивних наслідків і працівник знову вчинив дисциплінарний проступок.

Систематичним порушенням трудової дисципліни вважається порушення, вчинене працівником, який і раніше порушував трудову дисципліну, за що притягувався до дисциплінарної відповідальності та порушив її знову.

Під час вирішення питання щодо правомірності наказу про звільнення за пунктом 3 частини першої статті 40 КЗпП України, необхідно перевірити всі накази про

накладення дисциплінарного стягнення, які ввійшли в систему для звільнення, незалежно від того, чи оскаржувався кожен наказ окремо в установленому законом порядку. Лише правомірно накладені стягнення можуть враховуватись і бути підставою для звільнення працівника за пунктом 3 частини першої статті 40 КЗпП України.

У цій справі суди вищенаведеного не врахували та, вирішуючи питання щодо правомірності звільнення на підставі пункту 3 частини першої статті 40 КЗпП, в аспекті встановлення систематичності невиконання позивачем посадових обов'язків обмежились констатацією наявності факту притягнення ОСОБА_1 до дисциплінарної відповідальності згідно з наказом першого заступника голови Держгірпромнагляду України від 01.09.2015 №240-к, не надавши останньому жодної оцінки.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 лютого 2021 року у справі №813/6440/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94603043>.

2.2. Про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків

Зміна порядку податкового обліку осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, не призводить до зменшення обсягу прав вказаних осіб, оскільки такий облік передбачає незастосування реєстраційного номера облікової картки платника податків

05 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Чернігівського окружного адміністративного суду від 25 вересня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 26 листопада 2019 року у справі №620/1174/19 (провадження №К/9901/251/20) за позовом ОСОБА_1 до Сновського районного сектору Управління державної міграційної служби в Чернігівській області, Головного управління ДПС в Чернігівській області про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 19.08.2005 звернувся до Щорського відділення Корюківської МДПІ із заявою про відмову від прийняття ідентифікаційного номера та просив надати довідку встановленого зразка за формою В3.

Позивачу 24.09.2005 була надана довідка встановленого зразка за формою В3 для подання відповідному органу внутрішніх справ для внесення до паспорта серії НОМЕР_1 відмітки про наявність права здійснювати будь-які платежі без ідентифікаційного номера.

ОСОБА_1 18.12.2018 звернувся до Сновської ДПІ Менського управління ГУ ДФС у Чернігівській області та заповнив повідомлення фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків за формою № 1П.

Листом Сновського районного сектору УДМС України у Чернігівській області від 29.03.2019 позивачу роз'яснено, що процедура анулювання штампів у паспорті не входить до повноважень працівників Державної міграційної служби. Позивач просив визнати протиправною бездіяльність Менського управління ГУ ДФС у Чернігівській області в частині відмови в задоволенні законних вимог позивача, а також зобов'язати Менське управління ГУ ДФС у Чернігівській області здійснити такі дії: знищити заповнену позивачем анкету, на підставі якої йому було присвоєно новий ідентифікаційний номер у вигляді довідки форми ВЗ; анулювати довідку форми ВЗ про присвоєння позивачеві нового ідентифікаційного номера; знищити в комп'ютерних системах Державної фіскальної служби України всю незаконно зібрану інформацію про позивача; зробити відмітку в паспорті позивача про право здійснювати будь-які платежі без ідентифікаційного податкового номера та будь-яких його заміників;

Рішенням Чернігівського окружного адміністративного суду від 25 вересня 2019 року у задоволенні позову відмовлено повністю.

В обґрунтування рішення суд першої інстанції зазначав, що чинне законодавство України передбачає два способи ведення обліку фізичних осіб - платників податків у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків: за податковими номерами та в окремому реєстрі Державного реєстру за прізвищем, ім'ям, по батькові (за наявності), серією та/або номером паспорта. Інших способів ведення обліку фізичних осіб - платників податків не існує.

Крім того, чинним законодавством України не передбачено можливості ведення обліку фізичних осіб - платників податків, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, виключно за прізвищем, ім'ям, по батькові (за наявності), роком народження і місцем реєстрації без використання серії та номера паспорта. Норми Закону України «Про Державний реєстр фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів» від 22 грудня 1994 року №320/94-ВР, які передбачали можливість ведення обліку фізичних осіб - платників податків за прізвищем, ім'ям, по батькові (за наявності), роком народження і місцем реєстрації без використання серії та номера паспорта, втратили чинність. Зміна порядку податкового обліку осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, не призводить до зменшення обсягу прав вказаних осіб, оскільки такий облік передбачає незастосування реєстраційного номера облікової картки платника податків.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 26 листопада 2019 року апеляційну скаргу задоволено частково: рішення Чернігівського окружного адміністративного суду від 25 вересня 2019 року скасовано та прийнято нове, яким у задоволенні адміністративного позову відмовлено повністю.

Суд апеляційної інстанції погодився із висновками суду першої інстанції по суті вирішеної адміністративної справи, проте вказав на порушення при визначені кола учасників справи, а саме - належних відповідачів, що, як наслідок, потягло скасування даного судового рішення із прийняттям нового, в якому фактично апеляційний суд встановив належного відповідача - Головне управління ДФС у Чернігівській області.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Податковий Кодекс України не передбачає можливості вилучення інформації з реєстру чи заборони її внесення щодо осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та проставляння у паспортах зазначених осіб відмітки про наявність у них права здійснювати будь-які платежі без ідентифікаційного номера.

Релігійні переконання особи не звільняють її від конституційного обов'язку сплачувати податки і збори. При цьому, взяттю на облік або реєстрації у контролюючих органах підлягають всі платники податків. За загальним правилом, облік платників податків у контролюючих органах ведеться за податковими номерами. Проте, для осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган, облік ведеться за прізвищем, ім'ям, по батькові і серією та номером діючого паспорта.

При цьому, облік таких осіб ведеться в окремому Державному реєстрі за прізвищем, ім'ям, по батькові і серією та номером діючого паспорта без використання реєстраційного номера облікової картки. Порядок реалізації права на відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника чітко визначено законодавством.

Зміна порядку податкового обліку осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, не призводить до зменшення обсягу прав вказаних осіб, оскільки такий облік передбачає незастосування реєстраційного номера облікової картки платника податків.

Верховний Суд дійшов висновку, що позивач просить здійснити його облік, як платника податків у спосіб не передбачений ПК України.

Судом враховано, що аналогічна правова позиція висловлена в постанові Верховного Суду від 25.07.2018 у справі № 823/198/16.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 лютого 2021 року у справі №620/1174/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94666286>.

2.3. Про анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого

Анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого без накладення дисциплінарного стягнення Міністерством юстиції України, яке може бути підставою для такого анулювання, суперечить приписам частини другої статті 112 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»

05 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства юстиції України на рішення Чернігівського окружного адміністративного суду від 27 серпня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 27 листопада 2019 року у справі №620/1932/19 (провадження №К/9901/495/20) за позовом ОСОБА_1 до Міністерства юстиції України про визнання протиправним дій, скасування наказу та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до Міністерства юстиції України, в якому просив визнати протиправними дії відповідача та скасувати наказ Міністерства юстиції України від 21.06.2019 № 1906/5 «Про анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)», виданого позивачу, зобов'язати Мін'юст поновити дію свідоцтва від 23.04.2013 № 886 про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

В обґрунтування своїх вимог позивачем зазначено, що підставою для анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого стало застосування дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого у зв'язку з тим, що він не пройшов підвищення кваліфікації. Відповідачем наказ про накладення на позивача дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого не виносився, анулювання свідоцтва не є дисциплінарним стягненням та можливе як наслідок застосування дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого. Подання дисциплінарної комісії та її рішення не може вважатися підставою видачі наказу про анулювання свідоцтва позивача та не є доказом притягнення арбітражного керуючого до дисциплінарної відповідальності.

Рішенням Чернігівського окружного адміністративного суду від 27 серпня 2019 року, яке залишено без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 27 листопада 2019 року, позов задоволено частково. Визнано протиправним та скасовано наказ Міністерства юстиції України від 21 червня 2019 року №1906/5 «Про анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)» в частині анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) від 23 квітня 2013 року №886, виданого ОСОБА_1. Зобов'язано Міністерство юстиції України поновити дію свідоцтва від 23 квітня 2013 року №886 про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), виданого позивачу.

Обґрунтовуючи вказане рішення, суди, серед іншого, вказали на те, що оскільки Міністерством юстиції України не приймалося рішення щодо накладання дисциплінарного стягнення на позивача, що відповідно до пункту 16 Порядку видачі свідоцтв є підставою для припинення діяльності арбітражного керуючого, тому згідно пункту 5 частини першої статті 112 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» підстави для анулювання свідоцтва відсутні.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Міністерство юстиції України є державним органом з питань банкрутства, до повноважень якого відноситься прийняття рішення про накладення на арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) дисциплінарних стягнень за поданням Дисциплінарної комісії.

Рішення ж Дисциплінарної комісії носить рекомендаційний характер для органу, який наділений виключними повноваженнями щодо видачі свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), позбавлення особи права на заняття такою діяльністю, і, як наслідок, такого рішення - анулювання свідоцтва. В даному випадку Міністерством юстиції України, не приймалося рішення щодо накладання дисциплінарного стягнення на позивача, яке відповідно до пункту 16 Порядку видачі свідоцтв є підставою для припинення діяльності арбітражного керуючого, а тому згідно пункту 5 частини першої статті 112 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» підстави для анулювання свідоцтва були відсутні.

Анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого не є видом дисциплінарного стягнення, яке може бути накладено на арбітражного керуючого згідно статті 109 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Свідоцтво може бути анульовано лише у

разі припинення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), зокрема, внаслідок накладення на арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

Таким чином, анулювання свідоцтва без накладення стягнення, яке може бути підставою для такого анулювання, суперечить приписам частини другої статті 112 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», та свідчить про протиправність оскаржуваного наказу.

Верховний Суд врахував, що аналогічна правова позиція висловлена у постановках Верховного Суду від 18 січня 2019 року у справі №820/6626/16, від 16 липня 2019 року у справі №808/4426/15, від 07 квітня 2020 року у справі №826/6746/18.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 лютого 2021 року у справі №620/1932/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94666255>.

2.4. Про вимогу контролюючого органу щодо усунення виявлених порушень законодавства

Вимога контролюючого органу про усунення виявлених порушень законодавства повинна бути здійснена в письмовій формі, сформована внаслідок реалізації контролюючим органом своєї компетенції (завдань і функцій відповідно до законодавства), містити чіткі, конкретні та зрозумілі приписи на адресу підконтрольного суб'єкта (об'єкта контролю, його посадових осіб), які є обов'язковими до виконання останнім. Зобов'язання самостійно визначити, які саме заходи слід вжити для усунення виявлених порушень, може призвести до нового можливого порушення чинного законодавства

05 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східного офісу Держаудитслужби на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 16 липня 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 13 листопада 2019 року у справі №160/4347/19 (провадження №К/9901/36364/19) за позовом Східного територіального квартирно-експлуатаційного управління до Східного офісу Держаудитслужби про визнання протиправним та скасування висновку.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

14 лютого 2019 року позивачем через авторизований електронний майданчик zakupki.prom.ua було оприлюднено інформацію про закупівлю вугілля на інформаційно-телекомунікаційній системі «Prozorro» (веб-порталі Уповноваженого органу з питань закупівель).

Відповідно до ч. 2 ст. 7-1 Закону України «Про публічні закупівлі», п. 9 Положення про Східний офіс Держаудитслужби, затвердженого наказом Держаудитслужби від 02.06.2016 №23, відповідачем здійснено моніторинг закупівлі «Вугілля Г 13-100, ДК 021:2015: 09110000-3 - Тверде паливо», проведеної позивачем.

За результатами проведення моніторингу відповідачем було складено спірний висновок про результати моніторингу закупівлі №157 від 06.05.2019.

З огляду на встановлені порушення законодавства у сфері закупівель Східний офіс Держаудитслужби зобов'язав позивача здійснити заходи щодо усунення виявлених порушень та відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» протягом п'яти робочих днів з дня оприлюднення висновку оприлюднити через електронну систему закупівель інформацію та/або документи, що свідчать про усунення порушення (порушень) законодавства у сфері публічних закупівель, викладених у висновку, або аргументовані заперечення до висновку, або інформацію про причини неможливості усунення виявлених порушень.

Зі спірного висновку вбачається, що позивачем були порушені вимоги ч. 4 ст. 10 Закону України «Про публічні закупівлі» щодо поділу позивачем предмета закупівлі на частини з метою уникнення застосування Закону в частині обов'язкового додаткового оприлюднення оголошення англійською мовою та вимоги ч. 2 ст. 23 Закону щодо не відображення у новій редакції тендерної документації змін у вигляді закреслених даних. Рішенням Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 16 липня 2019 року, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 13 листопада 2019 року, адміністративний позов задоволено частково. Визнано протиправним та скасовано висновок Східного офісу Держаудитслужби про результати моніторингу закупівлі від 06 травня 2019 року №157 в частині зобов'язання Східного територіального квартирно-експлуатаційного управління здійснити заходи щодо усунення виявлених порушень та відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» протягом п'яти робочих днів з дня оприлюднення висновку оприлюднити через електронну систему закупівель інформацію та/або документи, що свідчать про усунення порушення (порушень) законодавства у сфері публічних закупівель, викладених у висновку, або аргументовані заперечення до висновку, або інформацію про причини неможливості усунення виявлених порушень. В іншій частині позовних вимог відмовлено.

Суди попередніх інстанцій, серед іншого, виходили з того, що зобов'язавши позивача здійснити вказані заходи, відповідач не вказав, які саме дії повинен здійснити позивач для усунення виявлених порушень, у зв'язку з чим суди в цій частині визнали спірний висновок протиправним та таким, що підлягає скасуванню.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За своїм змістом спірний висновок відповідача є індивідуально-правовим актом, який повинен відповідати вимогам, встановленим статтею 2 КАС України. Обґрунтованість, в силу статті 2 КАС України, є однією з обов'язкових ознак рішення (дії, бездіяльності) суб'єкта владних повноважень, що підлягає встановленню адміністративним судом. Верховний Суд зазначає, що з метою дотримання завдань адміністративного судочинства та його основних засад суди наділені процесуальними повноваженнями встановлювати і оцінювати фактичні обставини справи, перевіряти обґрунтованість вимоги.

Зазначивши у висновку про необхідність «здійснити заходи щодо усунення виявлених порушень», відповідач не конкретизував, яких саме заходів має вжити позивач, не визначив спосіб усунення виявлених під час моніторингу порушень, що свідчить про його нечіткість та невизначеність.

Верховний Суд наголошує, що можливість усунення виявлених порушень прямо залежить від чіткого визначення суб'єктом владних повноважень конкретного заходу (варіанту поведінки), яких слід вжити уповноваженій особі замовника для усунення порушень.

Вимога контролюючого органу про усунення виявлених порушень законодавства повинна бути здійснена у письмовій формі, сформована внаслідок реалізації контролюючим органом своєї компетенції (завдань і функцій відповідно до законодавства), містити чіткі, конкретні і зрозумілі, приписи на адресу підконтрольного суб'єкту (об'єкту контролю, його посадових осіб), які є обов'язковими до виконання останнім. Зобов'язання самостійно визначити, які саме заходи слід вжити для усунення виявлених порушень, в свою чергу, може призвести до нового можливого порушення чинного законодавства.

Зазначені висновки відповідають висновкам Верховного Суду, які були неодноразово викладені, зокрема, у постановках від 05.03.2020 у справі №640/467/19, від 23.04.2020 у справі №160/5735/19 та від 11.06.2020 в справі №160/6502/19, від 26.11.2020 у справі №160/11367/19.

Колегія суддів Верховного Суду вказала, що загальними вимогами, які висувуються до актів індивідуальної дії, як акту правозастосування, є його обґрунтованість та вмотивованість, тобто наведення суб'єктом владних повноважень конкретних підстав його прийняття (фактичних і юридичних), а також переконливих і зрозумілих мотивів його прийняття.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 лютого 2021 року у справі №160/4347/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94666247>.

2.5. Про порядок забезпечення виконання суспільно корисних робіт органом місцевого самоврядування, призначених за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 325-1 КУпАП

Чинним законодавством не передбачено вимоги про те, що саме орган місцевого самоврядування має брати на себе функції об'єкта, на якому порушники будуть виконувати суспільно корисні роботи, однак якщо на території, підпорядкованій органу місцевого самоврядування, немає жодного підприємства, на якому порушники могли б виконувати суспільно корисні роботи, то ним може стати саме рада як бюджетна установа, у зв'язку із чим остання має передбачити в місцевому бюджеті кошти на оплату праці особам, на яких судом накладено адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт

11 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу заступника прокурора Кіровоградської області Рудницького Андрія Миколайовича на рішення Кіровоградського окружного адміністративного суду від 27 березня 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 07 серпня 2019 року у справі №340/300/19 (провадження №К/9901/25898/19) за позовом заступника керівника Знам'янської місцевої прокуратури, який діє в інтересах держави, до Новомиргородської міської ради Кіровоградської області, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на стороні позивача - Філія державної установи «Центр пробації» в Кіровоградській області - про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

До Новомиргородського відділу Знам'янської місцевої прокуратури 20.11.2018 надійшов лист начальника Новомиргородського районного сектору філії державної установи "Центр пробації" в Кіровоградській області.

До Новомиргородського районного сектору філії державної установи "Центр пробації" в Кіровоградській області на виконання надійшла постанова Новомиргородського районного суду від 19.10.2018 щодо жителя м.Новомиргород ОСОБА_1 про визнання його винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ст.183-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, та накладено на нього адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт на строк у 120 годин.

Новомиргородська міська рада відмовила у прийнятті ОСОБА_1 до виконання суспільно корисних робіт, мотивуючи тим, що в затвердженому бюджеті міської ради на 2018 рік не передбачено видатків на фінансування суспільно корисних робіт.

Також судами встановлено, відповідно до витягу з протоколу двадцять сьомої сесії сього скликання від 14.12.2018 року, вирішено не передбачати видатки у проекті

міського бюджету на 2019 рік щодо організації оплачуваних суспільно корисних робіт для осіб, які вчинили адміністративне правопорушення, пов'язане з ухиленням від сплати аліментів, у зв'язку з необхідністю першочергового фінансування захищених статей бюджету, склалася ситуація з недостатністю коштів у міському бюджеті для вирішення та реалізації місцевих програм, направлених на покращення інфраструктури міста та програми соціально-економічного розвитку Новомиргородської міської ради.

Обґрунтовуючи вимоги, позивач вказував на те, що невиконання Новомиргородською міською радою Кіровоградської області чинних вимог законодавства може призвести до порушення інтересів держави в частині гарантування забезпечення захисту прав неповнолітніх на належне утримання на життя.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що відповідачем були прийняті рішення, які позивачем не оскаржені та якими не були передбачені в міському бюджеті фінансування суспільно корисних робіт. Суди зазначали, що набрання чинності Законом України від 07 грудня 2017 року №2234-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів», яким запроваджено новий вид адміністративного стягнення - суспільно корисні роботи, вимагає внесення змін до інших нормативних актів, які повинні опосередковувати виконання вимог цього Закону. Наразі такі зміни не внесені, механізм його реалізації, що стосується фінансування таких робіт, відсутній.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, а рішення судів попередніх інстанцій скасував із прийняттям нового рішення про задоволення позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Суспільно корисні роботи - це новий вид адміністративного стягнення, що полягає у виконанні правопорушником оплачуваних робіт. Такі роботи є одним з методів впливу на несумлінних батьків, які може бути призначено виключно у випадку прострочення боржником сплати аліментів на дитину. На відміну від громадських робіт, суспільно корисні роботи мають на меті оплатний вид адміністративного стягнення, адже відповідно до статті 325-1 КУпАП кошти, отримані боржником за виконання таких робіт, будуть спрямовуватись саме на погашення боргу за аліментами.

Таким чином, державою створюються умови для реалізації відповідальності батьків за забезпечення належного життєвого рівня дитини, зокрема, шляхом внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині введення інституту адміністративного покарання у виді суспільних робіт за ухилення батьків від сплати аліментів на утримання дітей.

Чинним законодавством не встановлені види робіт, які можна віднести до суспільно корисних, але визначено, що їх вид встановлює орган місцевого самоврядування. Вимогами чинного законодавства на орган місцевого самоврядування покладений лише обов'язок із визначення переліку об'єктів, на яких порушники будуть відбувати покарання, та видів суспільно корисних робіт.

Законодавець не передбачає вимоги про те, що саме орган місцевого самоврядування має брати на себе функції об'єкта, на якому порушники будуть виконувати суспільно корисні роботи. Однак, якщо на території, підпорядкованій органу місцевого самоврядування, немає жодного підприємства, на якому порушники могли б відбувати покарання, то ним може стати саме рада як бюджетна установа, у зв'язку з чим остання має передбачити в місцевому бюджеті кошти на оплату праці особам, на яких судом накладено адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт.

Згідно з підпунктом 2 пункту «а» частини першої статті 38 Закону №280/97-ВР до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать такі власні (самоврядні) повноваження: сприяння діяльності органів суду, прокуратури, юстиції, служби безпеки, Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України, адвокатури і Державної кримінально-виконавчої служби України. При цьому орган місцевого самоврядування як представницький орган територіальної громади має брати участь у вирішенні пріоритетних завдань державної політики, зокрема, у сфері забезпечення захисту прав дитини на належне утримання шляхом сприяння примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів з порушників.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що суди попередніх інстанцій, відмовляючи у задоволенні позовних вимог, безпідставно послалися на рішення, прийняті міською радою, якими не були передбачені в міському бюджеті фінансування суспільно корисних робіт, оскільки Закон №2234-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» не визначає умови його виконання в залежності від наявності чи відсутності фінансування.

Колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку про те, що не вчинення відповідачем дій щодо вирішення питання по влаштуванню порушників для виконання суспільно корисних робіт, відповідно до постанов суду, за направленням Новомиргородського районного сектору філії Державної установи "Центр пробації" в Кіровоградській області та не передбачення в бюджеті видатків для сплати порушникам за виконання суспільно корисних робіт для подальшого погашення заборгованості зі сплати аліментів, є протиправною бездіяльністю, яка може призвести до порушення інтересів держави в частині гарантування забезпечення захисту прав неповнолітніх на належне утримання.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 лютого 2021 року у справі № 340/300/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94803084>.

2.6. Про дисциплінарну відповідальність військовослужбовця

Для притягнення до дисциплінарної відповідальності достатньо, щоб був зафіксований сам факт порушення та невиконання (неналежного виконання) військовослужбовцем своїх службових обов'язків, порушення військовослужбовцем військової дисципліни або громадського порядку

18 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 02 грудня 2019 року у справі №1.380.2019.000616 (провадження №К/9901/36623/19) за позовом ОСОБА_1 до Генерального штабу Збройних Сил України, військової частини А0508 про визнання протиправними та скасування наказів, поновлення на роботі та стягнення заробітку за час вимушеного прогулу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

З 24 лютого 2016 року підполковник ОСОБА_1 перебував на посаді заступника командира військової частини А0508 з тилу - начальник тилу.

На підставі наказу командира військової частини А0508 №459 від 14 грудня 2018 року заступником командира військової частини А0508 з оперативної роботи - начальником командного пункту ОСОБА_6 проведено службове розслідування за фактом події за участю позивачв, за результатами проведення якого 17 грудня 2018 року складено акт.

Відповідно до викладених у акті проведення службового розслідування висновків 14 грудня 2018 року тимчасово виконуючий обов'язки (далі – ТВО) командира військової частини А0508 підполковник ОСОБА_2 надав позивачу час для підготовки до відрядження на атестаційну комісію оперативного командування «Захід», яку було призначено на 10 год 00 хв 15 грудня 2018 року.

В подальшому було встановлено, що підполковник ОСОБА_1 крім виконання заходів з підготовки до відрядження використав виділений йому час на власний розсуд, а саме: вживав алкогольні напої, керував особистим транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння, що призвело до вчинення ДТП із загибеллю цивільної особи, що відображено в повідомленні про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, складеному старшим слідчим відділу Бродівського відділу Золочівського ВП ГУНП у Львівській області від 15 грудня 2018 року.

Наказом командира військової частини А0508 від 17 грудня 2018 року №266 «Про результати проведення службового розслідування про факт події за участю ОСОБА_1»

наказано вважати завершеним розслідування та підготувати клопотання перед вищим командуванням, про накладення на ОСОБА_1 дисциплінарного стягнення, передбаченого частиною «ж» статті 68 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України - «позбавлення військового звання».

Наказом начальника Генерального штабу-Головнокомандувача Збройних сил України від 17 січня 2019 року №26 «Про притягнення до дисциплінарної відповідальності» на заступника начальника центру з тилу-начальника тилу військової частини А0508 підполковника ОСОБА_1 дисциплінарне стягнення - «позбавлення військового звання».

Наказом начальника Генерального штабу-Головнокомандувача Збройних Сил України генерала армії України від 15 лютого 2019 року №57 (пункт 22) заступника начальника центру з тилу - начальника тилу управління регіонального центру радіоелектронної розвідки «Захід» оперативного командування «Захід» Сухопутних військ Збройних Сил України звільнено з військової служби у запас за підпунктом «є» (у зв'язку з позбавленням військового звання у дисциплінарному порядку) і виключено зі списків особового складу Збройних Сил України з 17 січня 2019 року.

Наказом командира військової частини А0508 від 05 березня 2019 року №48 позивача виключено із списків особового складу частини та всіх видів забезпечення. Вважаючи вищезазначені накази незаконними, протиправними, необґрунтованими, прийнятими з порушенням процедури та при неповному з'ясуванні всіх обставин справи, ОСОБА_1 звернувся із позовом до суду.

Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 02 грудня 2019 року скасовано рішення суду першої інстанції, прийнято нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Прийняття рішення про накладення на підлеглого дисциплінарного стягнення передуює проведення службового розслідування з метою уточнення причин і умов, що сприяли вчиненню правопорушення, та ступеня вини.

Під час вирішення питання про застосування того чи іншого виду дисциплінарного стягнення, суд має виходити з характеру проступку, обставин, за яких його вчинено, яку завдано ним (могло бути завдано) шкоду.

Для притягнення до дисциплінарної відповідальності достатньо, щоб був зафіксований сам факт порушення та невиконання (неналежне виконання) військовослужбовцем своїх службових обов'язків, порушення військовослужбовцем військової дисципліни або громадського порядку.

Під час накладення дисциплінарного стягнення та обрання його виду враховується характер та обставини вчинення правопорушення, його наслідки, попередня

поведінка військовослужбовця, а також тривалість військової служби та рівень знань про порядок служби.

Підставою для притягнення військовослужбовця до дисциплінарної відповідальності є наявність самого дисциплінарного порушення, при цьому, вид дисциплінарного стягнення визначається особою, яка вирішує питання про його накладення.

Дисциплінарний статут Збройних Сил України не визначає конкретної послідовності та черговості накладення дисциплінарних стягнень за ступенем їх суворості. Це, в свою чергу, наділяє уповноважену особу правом самостійно визначати вид стягнення за його суворістю в залежності від конкретних обставин дисциплінарного проступку.

Отже, враховуючи, що військова дисципліна ґрунтується, зокрема, на усвідомленні військовослужбовцями свого військового обов'язку, бездоганного і неухильного додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України, Верховний Суд погоджується із висновком суду апеляційної інстанції про те, що накладення на позивача дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення військового звання та подальше звільнення його з військової служби у запас у зв'язку з вчиненням дисциплінарного проступку є обґрунтованими, оскільки в діях позивача наявний склад дисциплінарного правопорушення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 лютого 2021 року у справі №1.380.2019.000616 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94973787>.

2.7. Про середній заробіток за час вимушеного прогулу / затримки виконання рішення про поновлення на роботі та про своєчасний розрахунок під час звільнення

Середній заробіток за час вимушеного прогулу / затримки виконання рішення про поновлення на роботі є спеціальним видом відповідальності роботодавця за порушення трудових прав працівника.

Факт вирішення спору в судовому порядку не є фактом виконання роботодавцем обов'язку провести повний розрахунок із колишнім працівником.

Суд має право зменшити розмір середнього заробітку за час затримки розрахунку під час звільнення працівника

18 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 27 березня 2017 року та постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 14 червня 2017 року у справі №809/1947/16 (провадження №К/9901/29893/18) за позовом ОСОБА_1 до Департаменту будівництва, житлово-комунального господарства, містобудування та

архітектури Івано-Франківської обласної державної адміністрації про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Розпорядженням голови Івано-Франківської ОДА від 13 січня 2003 року №19 ОСОБА_1 звільнено з посади заступника начальника – головного інженера Управління капітального будівництва Івано-Франківської ОДА з 14 січня 2003 року.

Рішенням Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 01 серпня 2005 року у справі №2-234/2005 розпорядження Івано-Франківської ОДА від 13 січня 2003 року №19 визнано незаконним і поновлено позивача на посаді заступника начальника - головного інженера Управління капітального будівництва Івано-Франківської ОДА з 14 січня 2003 року.

На виконання рішення суду позивача було поновлено на посаді заступника начальника – головного інженера Управління капітального будівництва Івано-Франківської ОДА з 14 січня 2003 року.

Спир щодо стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу за період з 14 січня 2003 року по 01 серпня 2005 року неодноразово розглядався судами і був розв'язаний постановою Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 23 вересня 2013 року у справі 2а-3465/11/0970, яка набрала законної сили 11 березня 2014 року відповідно до ухвали Львівського апеляційного адміністративного суду від 11 березня 2014 року.

Спир щодо стягнення середнього заробітку за час затримки виконання рішення суду про поновлення на роботі за період з 01 серпня 2005 року по 19 жовтня 2005 року був розв'язаний постановою Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 28 вересня 2011 року у справі №2а-1700/11/0970, яка набрала законної сили із 02 лютого 2012 року.

Наказом Управління капітального будівництва Івано-Франківської ОДА №31-к від 29 грудня 2005 року на підставі розпорядження голови Івано-Франківської ОДА №310-к від 29 грудня 2005 року ОСОБА_1 звільнено з 29 грудня 2005 року з посади заступника начальника - головного інженера Управління капітального будівництва Івано-Франківської ОДА, згідно з пунктом 1 частини першої статті 40 КЗпП України у зв'язку з ліквідацією Управління капітального будівництва Івано-Франківської ОДА.

Уважаючи, що під час звільнення 29 грудня 2005 року відповідач не розрахувався з ним у повному обсязі, позивач звернувся до суду з вимогою виплатити середній заробіток за увесь час затримки розрахунку: середній заробіток за час вимушеного прогулу за період з 14 січня 2003 року по 01 серпня 2005 року та за час затримки виконання рішення суду про поновлення на роботі з 01 серпня 2005 року по 19 жовтня 2005 року; 484,60 грн заробітної плати; моральну шкоду, завдану незаконним звільненням 14 січня 2003 року; грошової компенсації за невикористану відпустку за період з 14 січня 2003 року по 19 жовтня 2005 року.

ОЦІНКА СУДУ

Середній зарібок за час вимушеного прогулу/затримки виконання рішення про поновлення на роботі за своєю правовою природою не є основною чи додатковою зарібною платою (винагородою, яку роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу), а також не є заохочувальною чи компенсаційною виплатою у розумінні статті 2 Закону України «Про оплату праці», тобто, середній зарібок за час вимушеного прогулу/затримки виконання рішення про поновлення на роботі не входить до структури зарібної плати, а є спеціальним видом відповідальності роботодавця за порушення трудових прав працівника.

Таким чином, присуджені позивачеві за наслідками розгляду трудового спору суми середнього зарібку за час вимушеного прогулу за період з 14 січня 2003 року по 01 серпня 2005 року та за час затримки виконання рішення суду про поновлення на роботі з 01 серпня 2005 року по 19 жовтня 2005 року не є тими виплатами, що у розумінні статей 116-117 КЗпП України належать працівникові при звільненні.

Моральна шкода, присуджена позивачеві за наслідками розгляду судом трудового спору, також не є елементом структури зарібної плати, компенсаційною чи заохочувальною виплатою.

З урахуванням викладеного, доводи позивача про наявність підстав для застосування статей 116-117 КЗпП України у зв'язку з несвоєчасною виплатою йому середнього зарібку за час вимушеного прогулу/затримки виконання рішення про поновлення на роботі та моральної шкоди є безпідставними.

Сума у розмірі 484,60 грн, яку, за доводами позивача, відповідач мав виплатити йому при звільненні 29 грудня 2005 року, є вихідною допомогою при звільненні, що була нарахована позивачеві 14 січня 2003 року, та матеріальною допомогою на оздоровлення у зв'язку з неможливістю працевлаштування після звільнення.

Беручи до уваги, що підставою для виплати обох указаних допомог було звільнення позивача 14 січня 2003 року, яке рішенням суду визнано незаконним, після чого позивача було поновлено на попередній роботі з виплатою середнього зарібку за час вимушеного прогулу, суд апеляційної інстанції дійшов правильних висновків про відсутність підстав для виплати позивачеві 486,60 грн під час звільнення 29 грудня 2005 року.

Щодо доводів позивача про несвоєчасну виплату йому компенсації за невикористану відпустку за період з 14 січня 2003 року по 19 жовтня 2005 року, Суд зазначає таке.

Аналіз положень статей 9, 24 Закону України «Про відпустки» дає підстави для висновку, що позивач, якого після незаконного звільнення було поновлено на роботі, має право на отримання грошової компенсації за невикористану щорічну основну відпустку за весь період, протягом якого він з вини відповідача не працював.

Водночас, як установили суди попередніх інстанцій, грошову компенсацію за невикористану щорічну основну відпустку за період з 14 січня 2003 року по 19 жовтня 2005 року відповідач позивачеві не виплатив.

Посилання суду апеляційної інстанції на те, що в спірних правовідносинах не було підстав для виплати вказаної компенсації, адже станом на 29 грудня 2005 року між позивачем і відповідачем існував спір щодо законності його звільнення, висновків Суду про наявність у відповідача обов'язку виплатити позивачеві компенсацію за невикористану щорічну основну відпустку не спростовують.

Суд зазначає, що наявність між позивачем і відповідачем вказаного спору могло бути перешкодою для стягнення зазначеної компенсації до набрання відповідними рішеннями законної сили.

Проте на момент звернення позивача до суду з цим позовом рішення судів, якими вирішені спори про законність звільнення позивача 14 січня 2003 року та про стягнення з відповідача середнього заробітку за час вимушеного прогулу/затримки виконання рішення про поновлення на роботі, набрали законної сили.

Суд зазначає, що законодавство України не передбачає обов'язку працівника звернутись до роботодавця з вимогою про виплату йому належних платежів при звільненні.

Таким чином, у суду апеляційної інстанції не було підстав для відмови у задоволенні вимог позивача про стягнення з відповідача грошової компенсації за невикористану щорічну основну відпустку за період з 14 січня 2003 року по 19 жовтня 2005 року.

Ураховуючи, що грошову компенсацію за невикористану щорічну основну відпустку за період з 14 січня 2003 року по 19 жовтня 2005 року відповідач позивачеві не виплатив, то Суд погоджується з доводами позивача про те, що в спірних правовідносинах мав місце несвоечасний розрахунок при звільненні.

За змістом частини першої статті 117 КЗпП України обов'язок роботодавця перед колишнім працівником щодо своєчасного розрахунку при звільненні припиняється проведенням фактичного розрахунку, а отже, реальним виконанням цього обов'язку. І саме з цією обставиною пов'язаний період, протягом якого у роботодавця є обов'язок сплатити передбачену статтею 117 КЗпП України компенсацію.

Отже, з огляду на те, що судами попередніх інстанцій не було встановлено обставин, необхідних для обчислення належної позивачеві компенсації за невикористані дні щорічної основної відпустки та середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні, а Суд у межах своєї компетенції не може цього виправити, рішення судів попередніх інстанцій в частині, що стосувалися невиплати позивачеві компенсації за невикористані дні щорічної основної відпустки та стягнення з відповідача середнього заробітку за час затримки підлягають скасуванню з направленням справи на новий судовий розгляд до суду першої інстанції.

Якщо між роботодавцем та колишнім працівником виник спір про розміри належних звільненому працівникові сум, то в тому разі, коли спір вирішено на користь працівника, власник або уповноважений ним орган повинен сплатити зазначене в цій статті відшкодування (зазначене в частині першій статті 117 КЗпП України), починаючи з дня звільнення. Отож, у цьому випадку законодавець не вважає факт вирішення спору фактом виконання роботодавцем обов'язку провести повний розрахунок із колишнім працівником. Оскільки ухвалення судового рішення про стягнення з роботодавця виплат, які передбачені після звільнення, не припиняє відповідний обов'язок роботодавця, то відшкодування, передбачене статтею 117 КЗпП України, спрямоване на компенсацію працівнику майнових втрат, яких він зазнає внаслідок несвоєчасного здійснення з ним розрахунку з боку роботодавця, має бути виплачене за весь період такого невиконання, у тому числі й після прийняття судового рішення.

Суд, з урахуванням конкретних обставин справи, які мають юридичне значення, може зменшити розмір середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні працівника незалежно від того, чи він задовольняє позовні вимоги про стягнення належних звільненому працівникові сум у повному обсязі чи частково. Зменшуючи розмір відшкодування, визначений виходячи з середнього заробітку за час затримки роботодавцем розрахунку при звільненні відповідно до статті 117 КЗпП України, необхідно враховувати: 1) розмір простроченої заборгованості роботодавця щодо виплати працівнику при звільненні всіх належних сум, передбачених на день звільнення трудовим законодавством, колективним договором, угодою чи трудовим договором; 2) період затримки (прострочення) виплати такої заборгованості, а також те, з чим була пов'язана тривалість такого періоду з моменту порушення права працівника і до моменту його звернення з вимогою про стягнення відповідних сум; 3) ймовірний розмір пов'язаних із затримкою розрахунку при звільненні майнових втрат працівника.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 лютого 2021 року у справі №809/1947/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94973813>.

2.8. Про виплату грошової допомоги в розмірі середньомісячної заробітної плати під час отримання щорічної відпустки

У разі поділу щорічної основної відпустки на частини грошова допомога в розмірі середньомісячної заробітної плати виплачується за заявою державного службовця один раз на рік при наданні будь-якої із частин щорічної основної відпустки незалежно від кількості днів такої відпустки

23 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Кіровоградського окружного адміністративного суду на постанову Черкаського окружного адміністративного суду від 13 березня 2017 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 15 червня 2017 року у справі №П/811/1858/16 (провадження №К/9901/20605/18) за позовом ОСОБА_1 до Кіровоградського окружного адміністративного суду про визнання дій неправомірними та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою Черкаського окружного адміністративного суду від 13 березня 2017 року, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 15 червня 2017 року, адміністративний позов ОСОБА_1 задоволено повністю. Визнано неправомірними дії Кіровоградського окружного адміністративного суду в частині ненарахування та невиплати ОСОБА_1 грошової допомоги до частини щорічної основної відпустки у період з 26 до 27 травня 2016 року. Зобов'язано Кіровоградський окружний адміністративний суд здійснити нарахування та виплату ОСОБА_1 грошової допомоги до частини щорічної основної відпустки у період з 26 до 27 травня 2016 року.

Приймаючи рішення по справі, суди зазначили, що державний службовець має право поділити щорічну відпустку на частини, основна частина якої не повинна бути меншою 14 календарних днів. При цьому, підставою для виплати грошової допомоги у розмірі середньомісячної заробітної плати під час отримання щорічної відпустки є факт отримання працівником частини щорічної основної відпустки за відповідний рік. Виплата такої грошової допомоги, як вказали суди, не пов'язана з тривалістю отриманої державним службовцем частини щорічної відпустки, а нормами чинного законодавства не встановлено заборону виплати вказаної допомоги під час отримання працівником відпустки, тривалістю менше 14 календарних днів.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Законом передбачено право державного службовця поділити щорічну відпустку на частини, основна частина якої не повинна бути меншою 14 календарних днів.

Під час формування фонду оплати праці на відповідний бюджетний рік для кожного працівника передбачається одна грошова допомога у розмірі середньомісячної заробітної плати, яка є гарантованою виплатою один раз на рік при наданні щорічної основної оплачуваної відпустки за відповідний робочий рік.

Згідно з положеннями ст. 57 Закону України №889-VIII «Про державну службу» підставою для виплати грошової допомоги у розмірі середньомісячної заробітної плати під час отримання щорічної відпустки визначено саме факт отримання працівником такої щорічної основної відпустки за відповідний рік.

Наведені положення законодавства не пов'язують виплату такої грошової допомоги з тривалістю отриманої державним службовцем частини щорічної відпустки, а нормами чинного законодавства не встановлено заборони виплати вказаної допомоги під час отримання працівником відпустки, тривалістю менше 14 календарних днів.

Отже, у випадку поділу щорічної основної відпустки на частини грошова допомога у розмірі середньомісячної заробітної плати виплачується за заявою працівника один раз на рік при наданні будь-якої з частин щорічної основної відпустки, незалежно від кількості днів такої відпустки.

Верховний Суд зазначив, що твердження стосовно права працівника на отримання грошової допомоги лише під час отримання частини щорічної основної відпустки терміном не менше 14 календарних днів є безпідставними.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 лютого 2021 року у справі № П/811/1858/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95076205>.

2.9. Про індексацію заробітної плати

Право на компенсацію втрати частини грошових доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати особа набуває незалежно від того, чи були такі суми їй попередньо нараховані, але не виплачені

23 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Володимир-Волинської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Волинській області на постанову Волинського окружного адміністративного суду від 10 листопада 2017 року та постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 05 лютого 2018 року у справі №803/1423/17 (провадження №К/9901/34341/18) за позовом ОСОБА_1 до Володимир-Волинської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Волинській області про зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою Волинського окружного адміністративного суду від 10 листопада 2017 року, залишеною без змін постановою Львівського апеляційного адміністративного суду від 05 лютого 2018 року, адміністративний позов задоволено. Зобов'язано Володимир-Волинську об'єднану державну податкову інспекцію Головного управління ДФС у Волинській області провести нарахування та виплату ОСОБА_1 недонарахованої суми індексації заробітної плати за період з 01 лютого 2010 року по 30 червня 2012 року. Зобов'язано Володимир-Волинську об'єднану державну податкову інспекцію Головного управління ДФС у Волинській області провести нарахування та виплату ОСОБА_1 суми компенсації втрати частини заробітної плати у

зв'язку з порушенням строків виплати індексації заробітної плати за період з 01 лютого 2010 року по 30 червня 2012 року.

Задовольняючи позовні вимоги, суди попередніх інстанцій виходили з того, що перевіркою, проведеною Володимир-Волинською об'єднаною державною фінансовою інспекцією, встановлено, що індексація заробітної плати Нововолинською ОДПІ проводилась з порушенням пункту 5 Порядку проведення індексації грошових доходів населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року №1078, а саме - при нарахуванні індексації заробітної плати кожне підвищення складової заробітної плати вважалось базовим без врахування того, що розмір належної індексації заробітної плати в даному місяці перевищував розмір підвищення доходів працівника, в результаті чого працівникам безпідставно було відмовлено в проведенні індексації доходів. Крім того, зважаючи на те, що відповідачем недонараховано позивачу суму індексації заробітної плати за період з 01 лютого 2010 року по 30 червня 2012 року, а також те, що в разі нарахування та виплати позивачу суми індексації заробітної плати за вказаний період, не виключено не проведення відповідачем нарахування та виплати позивачу суми компенсації втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати за цей період, що може призвести до повторного звернення до суду, тому позивачем обрано вірний спосіб захисту порушених прав в частині заявленої вимоги про нарахування та виплату компенсації щодо оспорюваної суми (індексації заробітної плати).

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Законодавством встановлений обов'язок для підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності, проводити індексацію заробітної плати у разі перевищення величини індексу споживчих цін встановленого порогу індексації.

Індексація є складовою заробітної плати та у разі несвоечасної виплати сум індексації грошових доходів громадян провадиться їх компенсація відповідно до чинного законодавства.

Використане у статті 3 Закону України «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати» формулювання, що компенсація обчислюється як добуток «нарахованого, але не виплаченого грошового доходу» за відповідний місяць, означає, що має існувати обов'язкова складова обчислення компенсації - невиплачений грошовий дохід, який може бути або нарахований, або який можна нарахувати, зокрема, і на підставі судового рішення.

Зміст і правова природа спірних правовідносин, у розумінні положень статей 1 - 3 Закону України «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати», дають підстави вважати, що право на компенсацію втрати частини грошових доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати особа

набуває незалежно від того, чи були такі суми їй попередньо нараховані, але не виплачені.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 лютого 2021 року у справі № 803/1423/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95076162>.

2.10. Про повноваження депутата міської ради

Депутат міської ради не уповноважений представляти в судах інтереси такої ради або інтереси виборців інакше, ніж поза відносинами представництва

24 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 05 липня 2018 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 15 січня 2019 року у справі №607/8188/17 (провадження №К/9901/4356/19) за позовом ОСОБА_1 до Тернопільської міської ради про визнання неповноважним пленарного засідання XV сесії 7 скликання Тернопільської міської ради від 02 червня 2017 року.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач – депутат місцевої ради, звернувся до Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області з позовом до Тернопільської міської ради, в якому просив визнати пленарне засідання XV сесії 7 скликання Тернопільської міської ради від 02 червня 2017 року неповноважним. В обґрунтування позову зазначив про відсутність необхідної кількості депутатів для визнання сесії ради повноважною.

Рішенням Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 05 липня 2018 року, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 15 січня 2019 року, в задоволенні адміністративного позову відмовлено. Відмовляючи в задоволенні адміністративного позову, суди дійшли висновку, що пленарне засідання XV сесії 7 скликання Тернопільської міської ради від 02 червня 2017 року було повноважним, оскільки в сесійній залі були присутні 21 депутат Тернопільської міської ради.

Також суди вказали, що відсутність у позивача прав чи обов'язків, які могли виникнути з прийняттям щодо нього на пленарному засіданні XV сесії 7 скликання Тернопільської міської ради від 02 червня 2017 року рішень чи ненормативних актів, не породжує для останнього і права на захист, тобто, права на звернення із цим позовом.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Депутат міської ради має право реалізувати свої права щодо внесення пропозицій для розгляду їх радою та її органами, пропозицій і зауважень до порядку денного засідань ради та її органів, порядку розгляду обговорюваних питань та їх суті, на розгляд ради та її органів пропозицій з питань, пов'язаних із його депутатською діяльністю.

Саме у такий спосіб депутат міської ради реалізує своє право на участь у діяльності ради та у прийнятті радою відповідних рішень.

Водночас, депутат міської ради не уповноважений представляти в судах інтереси такої ради або інтереси виборців інакше, ніж поза відносинами представництва.

Крім того, порушення вимог Закону рішенням чи діями суб'єкта владних повноважень не є достатньою підставою для визнання їх судом протиправними, оскільки обов'язковою умовою визнання їх протиправними є доведеність позивачем порушення його прав та охоронюваних законом інтересів цими діями чи рішенням з боку відповідача, зокрема наявність в особи, яка звернулася з позовом, суб'єктивного матеріального права або законного інтересу, на захист якого подано позов.

Сесія міської ради є певним періодом, протягом якого працює місцева рада; пленарні засідання є однією з форм роботи міської ради, які проводяться відповідно до встановленої процедури і протягом роботи сесії. Ототожнювати сесію з пленарним засіданням є помилковим. Так само помилковим є трактувати повноважність сесії міської ради через призму присутності на її пленарному засіданні депутатів міської ради безвідносно до рішень, які ухвалила ця рада на своєму пленарному засіданні під час сесійного періоду. Тобто правова оцінка того, чи дотримано вимог закону щодо кворуму на пленарному засіданні могло бути одним з аспектів правової оцінки рішення, яке ухвалила міська рада на пленарному засіданні під час певної сесії.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 лютого 2021 року у справі № 607/8188/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95110897>.

V. Процесуальні питання

1. Про нововиявлені обставини

Існування двох позицій щодо способу вирішення спору не є підставою для повторного судового розгляду. Під час перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами суд не може виходити за межі тих вимог, які були предметом розгляду під час ухвалення судового рішення, розглядати інші вимоги або інші підстави позову.

04 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Миколаївського окружного адміністративного суду від 24 квітня 2020 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 03 липня 2020 року у справі №1440/2291/18 (провадження №К/9901/21921/20) за позовом ОСОБА_1 до виконавчого комітету Миколаївської міської ради в особі міського голови про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Миколаївського окружного адміністративного суду від 24 квітня 2020 року, залишеною без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 03 липня 2020 року, відмовлено у задоволенні заяви позивача про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами.

Відмовляючи у задоволенні заяви, суди виходили з того, що нові документи, які позивач отримав після ухвалення судового рішення, не можуть бути підставою для перегляду рішення за нововиявленими обставинами на підставі пункту 1 частини другої статті 361 КАС України, оскільки ці документи об'єктивно не існували під час розгляду справи та не є тими фактичними обставинами, які мають істотне значення для вирішення справи по суті. Листи, які позивач вважає підставою для перегляду рішення за нововиявленими обставинами, є новими доказами, які відповідно до частини четвертої статті 361 КАС України не можуть бути підставою для перегляду рішення за нововиявленими обставинами. Нова обставина, що з'явилася або змінилася після розгляду справи, не є підставою для перегляду справи.

Посилання позивача на те, що суд не взяв до уваги норми матеріального права, викладені позивачем у позові, не може бути підставою для перегляду рішення за нововиявленими обставинами, оскільки така підстава відсутня у КАС України. Крім того, такий перегляд спричинить порушення принципу юридичної визначеності, який є одним із суттєвих елементів принципу верховенства права та означає, що жодна зі сторін не має права вимагати перегляду остаточного та обов'язкового рішення суду тому, що вона має на меті домогтися нового слухання справи та нового її вирішення.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

В адміністративному судочинстві перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами є особливим видом провадження. На відміну від перегляду судового рішення в порядку апеляційного та касаційного оскарження, підставою такого перегляду є не недоліки розгляду справи судом (незаконність та (або) необґрунтованість судового рішення чи ухвали, неправильне застосування судом норм матеріального права, порушення норм процесуального права), а те, що на час ухвалення рішення суд не мав можливості врахувати істотну обставину, яка могла суттєво вплинути на вирішення справи, оскільки учасники судового розгляду не знали про неї та, відповідно, не могли надати суду дані про неї. Тобто, перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами має на меті не усунення судових помилок, а лише перегляд уже розглянутої справи з урахуванням обставини, про існування якої стало відомо після ухвалення судового рішення.

Нововиявлені обставини - це факти, від яких залежить виникнення, зміна чи припинення прав і обов'язків осіб, що беруть участь у справі, тобто юридичні факти. Нововиявлені обставини за своєю юридичною суттю є фактичними даними, що в установленому порядку спростовують факти, які було покладено в основу судового рішення, та породжують процесуальні наслідки, впливають на законність і обґрунтованість ухваленого без їх врахування судового рішення.

До нововиявлених обставин належать факти об'єктивної дійсності, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також інші факти, які мають значення для правильного розв'язання спору. Необхідними та загальними ознаками нововиявлених обставин є: існування цих обставин під час розгляду та вирішення справи і ухвалення судового рішення, про перегляд якого подається заява; на час розгляду справи ці обставини об'єктивно не могли бути відомі ні заявникові, ні суду; істотність цих обставин для розгляду справи (тобто коли врахування цих обставин судом мало б наслідком прийняття іншого судового рішення, ніж те, яке було прийняте).

З аналізу вищевикладених норм слідує, що судове рішення, яке набрало законної сили, може бути переглянуто на підставі істотних для справи обставин, що не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи.

Не вважаються нововиявленими нові обставини, які виявлені після ухвалення судом рішення, а також зміна правової позиції суду в інших подібних справах. Не можуть вважатися нововиявленими ті обставини, що встановлюються на підставі доказів, які не були своєчасно подані сторонами чи іншими особами, які беруть участь у справі. Обставини, що виникли чи змінилися після ухвалення судом рішення, а також обставини, на які посилався учасник судового процесу у своїх поясненнях, касаційній

скарзі, або які могли бути встановлені в разі виконання судом вимог процесуального закону, теж не можуть визнаватися нововиявленими.

Нововиявлені обставини слід відрізнити від нових обставин, що виникли після вирішення справи та ще не існували на час її розгляду, а також обставини, що зазнали змін після прийняття судом рішення. Їх виявлення не може бути підставою для перегляду судового рішення. Не можуть визнаватися нововиявленими обставинами і обставини, на які посилався учасник судового процесу у своїх поясненнях, касаційній скарзі, або які могли бути встановлені в разі виконання судом вимог процесуального закону.

Процесуальні недоліки розгляду справи (зокрема, неповне встановлення фактичних обставин справи) не вважаються нововиявленими обставинами, проте можуть бути підставою для перегляду судового рішення в апеляційному та/або касаційному порядку. Також, слід розрізнити нововиявлені обставини як фактичні та нові докази як підтвердження факту. Нововиявлені обставини мають бути належним чином засвідчені, тобто підтверджені належними і допустимими доказами, й не може вважатися нововиявленою обставина, яка ґрунтується на переоцінці тих доказів, які вже оцінювались адміністративним судом у процесі розгляду справи.

Надання правової оцінки аналогічним правовідносинам в іншому судовому рішенні також не може вважатися нововиявленими обставинами.

Процедура перегляду остаточного судового рішення за нововиявленими обставинами сама по собі не суперечить принципу юридичної визначеності, проте перегляд судового рішення не повинен бути замаскованою апеляційною процедурою й саме лише існування двох позицій щодо способу вирішення спору не є підставою для повторного судового розгляду. Процедура скасування остаточного судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами передбачає, що існує доказ, який раніше не міг бути доступний, однак, міг би призвести до іншого результату судового розгляду, при цьому, особа, яка звертається із заявою про скасування рішення, повинна довести, що у неї не було можливості представити цей доказ під час судового розгляду справи до винесення судового рішення, а також те, що цей доказ має суттєве значення.

Верховний Суд зазначив, що за приписами статті 361 КАС України при перегляді судового рішення за нововиявленими обставинами суд не може виходити за межі тих вимог, які були предметом розгляду при ухваленні судового рішення, розглядати інші вимоги або інші підстави позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 лютого 2021 року у справі № 1440/2291/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94666232>.

2. Про скасування інформаційної довідки

Спір про скасування інформаційної довідки про умови праці (санітарно-гігієнічна характеристика умов праці) не є публічно-правовим

10 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Хмельницького окружного адміністративного суду від 25 вересня 2020 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 18 листопада 2020 року у справі №560/1530/20 (провадження №К/9901/36227/20) за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Держпраці у Донецькій області, Державної служби України з питань праці про визнання дій протиправними, визнання протиправним та скасування інформаційної довідки, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Хмельницького окружного адміністративного суду від 25 вересня 2020 року, залишеною без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 18 листопада 2020 року, закрито провадження у даній справі. Закриваючи провадження у справі, суди виходили з того, що розгляд цієї справи має бути здійснено в порядку цивільного, а не адміністративного судочинства.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Адміністративне судочинство спрямоване на захист порушених прав осіб саме у сфері публічно-правових відносин, тобто, для задоволення позову адміністративний суд повинен установити, що у зв'язку з прийняттям рішення чи вчиненням владно-управлінських дій (допущення бездіяльності) суб'єктом владних повноважень порушуються права, свободи чи охоронювані законом інтереси позивача.

Інформаційна довідка про умови праці (санітарно-гігієнічна характеристика умов праці) є одним із документів, з урахуванням якого в кожному конкретному випадку вирішується питання про зв'язок хронічного захворювання (отруєння) з впливом виробничих факторів та трудового процесу.

Кодекс адміністративного судочинства України регламентує порядок розгляду не всіх публічно-правових спорів, а лише тих, які виникають у результаті здійснення суб'єктом владних повноважень саме владних управлінських функцій і розгляд яких безпосередньо не віднесено до підсудності інших судів. Ці положення не поширюють свою дію на правові ситуації, які вимагають інших форм захисту від стверджувальних порушень прав чи інтересів.

Таким чином, спір про скасування інформаційної довідки не є публічно-правовим, оскільки інформаційна довідка про умови праці (санітарно-гігієнічна характеристика

умов праці) складається саме з метою встановлення діагнозу хронічного професійного захворювання (отруєння).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 лютого 2021 року у справі № 560/1530/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94770501>.

3. Про оскарження висновку службового розслідування

Правова природа висновку службового розслідування унеможливорює здійснення судового розгляду вимог про скасування такого висновку

10 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 03 вересня 2020 року у справі №640/9600/20 (провадження №К/9901/23733/20) за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Державної міграційної служби України в Донецькій області, Державної міграційної служби України про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 03 липня 2020 року адміністративний позов задоволено. Визнано протиправним та скасовано висновок Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в Донецькій області від 08 липня 2011 року за результатами службового розслідування за фактом видачі довідки №222 щодо належності до громадянства України, оформлення паспорту громадянина України ОСОБА_1, затверджений т.в.о. начальника ГУМВС України в Донецькій області Пожидаєвим К.М.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 03 вересня 2020 року скасовано рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 03 липня 2020 року та прийнято нову про відмову у задоволенні позову.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу частково, а рішення судів попередніх інстанцій скасував із закриттям провадження у справі.

ОЦІНКА СУДУ

Службове розслідуванням - це комплекс заходів, які здійснюються з метою уточнення причин, установлення обставин та умов, що сприяли вчиненню правопорушення, відповідальність за яке передбачена законодавством України, та ступеня вини особи (осіб), яка вчинила це правопорушення.

Висновок службового розслідування, в якому відображено узагальнений опис виявлених порушень норм законодавства, не є рішенням суб'єкта владних повноважень, яке безпосередньо породжує правові наслідки для суб'єктів відповідних правовідносин і має обов'язковий характер.

За своєю правовою природою висновок службового розслідування є службовим документом, який фіксує факт проведення службового розслідування і є носієм доказової інформації про обставини, що стали підставами для його призначення.

Висновки службового розслідування не породжують обов'язкових юридичних наслідків. Зафіксовані в результатах службового розслідування обставини можуть бути підтверджені або спростовані судом у разі спору про законність рішень суб'єкта владних повноважень, в основу яких покладені зазначені в ньому висновки. Отже, висновок за результатами службового розслідування є лише носієм певної інформації. Водночас, обов'язковою ознакою рішення дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, які можуть бути оскаржені до суду, є те, що вони безпосередньо породжують певні правові наслідки для суб'єктів відповідних правовідносин і мають обов'язковий характер.

Таким чином, правова природа висновку службового розслідування унеможлиблює здійснення судового розгляду вимог про визнання протиправним і скасування висновку за результатами службового розслідування, у зв'язку із чим ці позовні вимоги не можуть розглядатися в порядку адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 лютого 2021 року у справі № 640/9600/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94802812>.

4. Про публічно-правовий спір та приватноправові відносини

Якщо підставою позову є неправомірні дії органу державної виконавчої служби при накладенні арешту на певне майно, то такий спір має розглядатися в порядку адміністративного судочинства. Якщо підставою позову є наявність спору про право та/або позивач подає його з метою захисту права власності або іншого речового права, то ці спори мають розглядатися в порядку цивільного / господарського судочинства як такі, що випливають із цивільних правовідносин

23 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «УкрСиббанк» на рішення Житомирського окружного адміністративного суду від 18 квітня 2018 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 23 листопада 2018 року у справі №806/1540/18 (провадження №К/9901/399/19) за позовом ОСОБА_1 до Святошинського районного відділу Державної виконавчої служби міста Києва Головного територіального управління юстиції, треті особи: Державне підприємство «Сетам», Публічне акціонерне товариство «УкрСиббанк», про визнання протиправними дій щодо передачі в реалізацію шляхом проведення електронних торгів Державному підприємству «Сетам» приміщення НОМЕР_2 загальною площею 179,3 кв.м, що знаходяться за

адресою: АДРЕСА_1 та зобов'язання вчинити дії щодо припинення реалізації вказаного майна.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Житомирського окружного адміністративного суду від 18 квітня 2018 року, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 23 листопада 2018 року, позов задоволено частково. Визнано протиправними дії Святошинського районного відділу Державної виконавчої служби міста Києва Головного територіального управління юстиції щодо передачі на реалізацію шляхом проведення електронних торгів Державному підприємству «Сетам» 1/2 частини приміщення НОМЕР_2 загальною площею 179,3 кв.м., що знаходиться за адресою: АДРЕСА_1, та належить на праві приватної власності ОСОБА_1 згідно договору купівлі-продажу від 06 грудня 2017 року, посвідченого приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу, зареєстрованого в реєстрі за №2933. Зупинено реалізацію арештованого майна. В задоволенні решти вимог відмовлено за безпідставністю.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, рішення судів попередніх інстанцій скасував, провадження по справі закрит.

ОЦІНКА СУДУ

До компетенції адміністративних судів належать спори фізичних чи юридичних осіб з органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їхньою посадовою або службовою особою, предметом яких є перевірка законності рішень, дій чи бездіяльності цих органів (осіб), прийнятих або вчинених ними під час здійснення владних управлінських функцій, крім спорів, для яких законом установлений інший порядок судового вирішення. Публічно-правовим вважається, зокрема, спір, у якому сторони правовідносин виступають одна щодо іншої не як рівноправні і в якому одна зі сторін виконує публічно-владні управлінські функції та може вказувати або забороняти іншому учаснику правовідносин певну поведінку, давати дозвіл на передбачену законом діяльність тощо.

Необхідною ознакою суб'єкта владних повноважень є здійснення ним публічно-владних управлінських функцій. Ці функції суб'єкт повинен виконувати саме в тих правовідносинах, у яких виник спір.

До юрисдикції адміністративного суду належить спір, який виник між двома (кількома) суб'єктами стосовно їх прав та обов'язків у конкретних правових відносинах, у яких хоча б один суб'єкт законодавчо вповноважений владно керувати поведінкою іншого (інших) суб'єкта (суб'єктів), а останній (останні) відповідно зобов'язаний виконувати вимоги та приписи такого суб'єкта владних повноважень.

Публічно-правовий спір має особливий суб'єктний склад. Участь суб'єкта владних повноважень є обов'язковою ознакою для того, щоб класифікувати спір як публічно-правовий. Однак, сама по собі участь у спорі суб'єкта владних повноважень не дає

підстав ототожнювати спір з публічно-правовим та відносити його до справ адміністративної юрисдикції. Визначальною ознакою справи адміністративної юрисдикції є суть (зміст, характер) спору. Публічно-правовий спір, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів, є спором між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин.

У свою чергу, приватноправові відносини вирізняються наявністю майнового чи немайнового, особистого інтересу учасника. Спір має приватноправовий характер, якщо він, головним чином, обумовлений порушенням або загрозою порушення приватного права чи інтересу конкретного суб'єкта, що підлягає захисту в спосіб, передбачений законодавством для сфери приватноправових відносин, навіть якщо позивач намагається захистити своє порушене приватне право шляхом оскарження управлінських дій суб'єктів владних повноважень.

Натомість, визначальні ознаки приватноправових відносин - це юридична рівність і майнова самостійність їх учасників, наявність майнового чи немайнового особистого інтересу суб'єкта. Спір буде мати приватноправовий характер, якщо він обумовлений порушенням приватного права (як правило, майнового) певного суб'єкта, що підлягає захисту в спосіб, передбачений законодавством для сфери приватноправових відносин, навіть якщо до порушення приватного права призвели владні управлінські дії суб'єкта владних повноважень. Крім того, спір має приватноправовий характер, якщо він обумовлений порушенням або загрозою порушення приватного права чи інтересу, як правило майнового, конкретного суб'єкта, що підлягає захисту в спосіб, передбачений законодавством для сфери приватноправових відносин, навіть якщо до його порушення приватного права чи інтересу призвели управлінські рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень.

Для визначення юрисдикції спору необхідно визначити підстави позову, зміст прав, на захист яких направлено звернення до суду. Якщо підставою позову є неправомірні дії органу державної виконавчої служби при накладенні арешту на певне майно, то такий спір має розглядатися в порядку адміністративного судочинства. Якщо підставою позову є наявність спору про право та/або позивач подає його з метою захисту права власності або іншого речового права, то ці спори мають розглядатися в порядку цивільного/господарського судочинства як такі, що впливають із цивільних правовідносин.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 лютого 2021 року у справі № 806/1540/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95076233>.

5. Про правову допомогу

Ордер на надання правової допомоги повинен містити інформацію щодо назви органу, у якому надається правова допомога

24 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Другого апеляційного адміністративного суду від 16 жовтня 2019 року у справі №554/213/19 (провадження №К/9901/32038/19) за позовом ОСОБА_1 до Інспектора роти № 4 батальйону Управління патрульної поліції в Полтавській області Департаменту патрульної поліції Панченка Олега Вадимовича, Департаменту патрульної поліції про скасування постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Справа переглядалася судами неодноразово.

Ухвалою Другого апеляційного адміністративного суду від 16 жовтня 2019 року ОСОБА_1 повернуто скаргнику на підставі пункту 1 частини четвертої статті 298 Кодексу адміністративного судочинства України.

При постановленні ухвали суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що апеляційна скарга підлягає поверненню, оскільки її підписано особою, право якої на вчинення таких дій не підтверджено у встановленому законом порядку, а саме: наявний в матеріалах справи ордер ПТ №039086 на надання правової допомоги не містить інформації щодо назви органу, у якому надається правова допомога.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Законодавець чітко відокремив судові органи як такі, що повинні бути окремо зазначені в ордері на надання правової допомоги, зокрема в графі «Назва органу, в якому надається правова допомога».

Отже, в ордері на надання правової допомоги має бути зазначена конкретна назва органу, в якому надається правова допомога, зокрема суду.

Звернення до суду з використанням правничої допомоги інших осіб, зокрема адвоката, при реалізації права на справедливий суд (стаття 1312 Конституції України, статті 16, 57 Кодексу адміністративного судочинства України та стаття 10 Закону України «Про судоустрій і статус суддів») передбачає надання до суду належних доказів дійсної волі особи, що є учасником справи, на уповноваження іншої особи на право надання правничої допомоги. Такі докази повинні виключати будь-які сумніви стосовно справжності та чинності такого уповноваження на момент вчинення певної процесуальної дії (докази подаються в оригіналі або у формі копії, якісно оформленої

особою, що є учасником справи, із зазначенням назви судового органу, у якому надається правова допомога позивачу), а також стосовно охоплення такої дії дійсним колом повноважень представника, делегованих йому особою, що реалізує право на справедливий суд. Представник повинен демонструвати повагу до суду, підтверджуючи наявність повноважень на представництво, а також не позбавляти довірителя права знати про дії представника.

Верховний Суд дійшов висновку, що оскільки в ордері не зазначено органу, у якому адвокат надає правову допомогу, такий ордер не можна визнати документом, що посвідчує повноваження адвоката на надання правової допомоги ОСОБА_1 у суді апеляційної інстанції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 лютого 2021 року у справі № 554/213/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95110861>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за лютий 2021 року/ Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (I) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. – Київ, 2021. – 88 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua